

ANSER

Skånes Ornitologiska Förening
nr 4 2024

- Karismatisk
- Någon • Utgången
- Kärvt • Titor • Havstjäder

ANSER årgång 63

ANSER är Skånes Ornitologiska Förenings tidskrift, som kommer ut fyra gånger om året – i mars, juni, september och december. Datum för manusstopp är 15 januari, 15 april, 15 juli och 15 oktober. Upplaga: 1 800 ex.

Tryck: Exakta Print AB, Malmö 2024.
ANSER trycks på FSC-certifierat papper.
ISSN: 0347-9595

Skånes Ornitologiska Förening (SkOF) är en regionalförening av BirdLife Sverige.

Avgiften för medlemskap är 270 kronor/år (100 kr för ungdomar t.o.m. året man fyller 25).

Familjemedlemskap kostar 30 kr/år.

Du blir medlem genom att fylla i blanketten på <https://skof.se/bli-medlem/>.

Som medlem stöder du fågelskydd och fågelforskning i Skåne, får du tidskriften ANSER och kan ta del av föreningens aktiviteter, föredrag, bildvisningar m.m. Du får också rabatt på övernattningsplatser på Falsterbo Fågelstation.

Skånes Ornitologiska Förening

Falsterbo Fyr, Fyrvägen 35, 239 40 Falsterbo

Medlemsfrågor och adressändringar:
medlem@birdlife.se

Övriga föreningsfrågor:
skofmail@gmail.com – 0736 254 256

Organisationsnummer: 845000-8399

Redaktionen för ANSER

P-G Bentz
(teknisk redaktör)

Kenneth Bengtsson
(redaktör)

Mikael Arinder

Arne Ohlsson

Richard Ottvall

*Ulin Bengtsson
2024*

Forskning och Fågelskydd i SkOFs regi

SkOF, liksom BirdLife Sverige i stort, bygger sin verksamhet på de tre benen fågelintresse, fågelforskning och fågelskydd. Därmed är det kanske inte så märkligt att föreningens mest personrika kommitté är just Forsknings- och Fågelskyddskommittén (FoF). I skrivande stund är vi 15 personer som är med i FoF. Tanken är att det ska finnas god representation från så många olika delar av Skåne som möjligt och den målsättningen lyckas vi väl med. På samma sätt har vi en god bredd när det gäller olika kompetenser inom kommittén. Däremot är det inget att sticka under stol med att vi ännu är långt ifrån andra målsättningar såsom en relativt jämn könsfördelning samt en större spridning åldersmässigt. Kvinnor och yngre personer intresserade av de frågor vi pysslar med är varmt välkomna!

Inom FoF sysslar vi med en mängd saker som mycket brett anknyter till just forskning och fågelskydd. Under lång tid har en mycket viktig uppgift varit att driva allehanda inventeringar av Skånes fågelfauna. Det kan handla om allt från inventeringar av enskilda arter, till stora landskapstäckande inventeringar av hela den häckande fågelfaunan, och allt däremellan. Fågelskyddsbiten kan inbegripa lite vad som helst egentligen, så länge det syftar till att öka skyddet för enskilda individer, artförekomster eller livsmiljöer för de skånska fåglarna. En mycket stor del av detta arbete görs genom att bevaka och skriva yttranden om allehanda exploateringsärenden, i dagsläget inte minst om vindkraft och solcellsanläggningar men även annat.

För närvarande funderar vi på hur vi kan bredda och utöka aktiviteterna knutna till kommittén. Detta är en process som bara

har inletts och vi är ännu i stadiet av att samla ihop goda förslag. Vi har exempelvis långt gångna planer på att starta upp en storspovgrupp med syftet att förbättra situationen för de allt ovanligare häckande skånska storspovarna. På samma sätt finns tankar om en tornseglargrupp som kan jobba aktivt med att förbättra häckningsmöjligheterna för den arten. Lokala insatser för tornseglarna görs redan i delar av Skåne och det vore mycket angeläget att komma igång med den typen av verksamhet på fler håll. Andra nya artprojekt- och arbetsgrupper har också föreslagits. Tankar på fler grupper som skulle kunna jobba med hela livsmiljöer på samma sätt som den relativt nya Skogskommittén finns också. Varför inte olika arbetsgrupper även för jordbrukslandskapet, kusten och sötvatten? Vi skulle även väldigt gärna vilja hitta fler samarbeten med den professionella fågelforskningen, i första hand då den vid Lunds universitet, men givetvis skulle det också kunna handla om andra lärosäten. I en tid när de politiska vindarna inte direkt blåser i den riktning som ger ökat fokus och fler resurser till naturskydd och miljöövervakning kommer sannolikt ideella föreningar att bli allt viktigare både för att skapa opinion för dessa frågor och för att faktiskt genomföra både naturskydd och miljöövervakning. Även detta är frågor som med största sannolikhet är sådana som kommer att ingå i FoFs framtida arbete.

Låter detta intressant? Skulle du vilja jobba ideellt med något av ovanstående? Eller med något helt annat som ändå ligger inom ramar för forskning och fågelskydd? Du är i så fall varmt välkommen att höra av dig till någon av undertecknade.

Martin Green – Sammankallande i i FoF, martin.green@biol.lu.se
Kenneth Bengtsson – SkOFs styrelse – kennethbengtsson53@gmail.com

Innehåll

Karismatisk timmerman

Ljudlig bohålskonstruktör

Arne Ohlsson 3

Att fotografera ...

Rovfåglar i södra Skåne

Helen von Holten 7

Någon

Att vara någon

Ulrik Alm 12

Vem minns moripan?

Inplanterat och utgången

Arne Ohlsson 15

Rara arter 2024

Och så går det upp ...

Sammanställt av Kenneth Bengtsson 19

Vinterfågelmätning

Det kärvar för kärven

P-G Bentz 24

Sällsynta matgäster

Vinterns överraskningar

Mikael Arinder 34

Titor

Att skilja dem åt

Mikael Arinder 36

DESSUTOM

Sevärt 38

Läsvärt 40

Notiser 45

Mini-Anser 52

Fågelkonstnären 54

Program 60

Referat 64

Upprop 66

Vardag 67

Örnblick 68

Personligt 70

Styrligt 73

Falsterbonytt 74

Omslagets framsida: Spillkråka. Foto: Mikael Arinder.

Akvareller (Skata & kungsfiskare): Måns Bergendal.

Omslagets baksida: Gråsiska. Foto: Hans Cronert.

Julkortsfoto (sidan 50): Robin Ohlsson.

I *Anser* 2024:3 visades ryggfjädrarna på en adult pilgrimsfalk

Extrem närbild: Vem tillhör dessa fjädrar?

Svaret får du i nästa nummer av *Anser*.

Karismatisk i en värld av träd

Stor, svart och energisk
ropar spillkråkan stämningsfullt
ur skogens djup.
Som konstruktör av bohål
gör den flera andra arter
en god gärning.

Arne Ohlsson

Varför heter vår största hackspett spillkråka? Den kan i och för sig påminna om en kråkfågel när man möter den i skogsbygden, storleksmässigt och i svart skrud som en korp. Vad sägs om svartspett eller svart storspett i stället? Endast en tanke, men det vore inte orimligt jämfört med *sortspætte*, *Black Woodpecker* eller *Schwarzspecht*. Man må lätt tro att förleden spill avser spela men ordet sägs kunna härledas till att spjälka (klyva, sönderdela) som spillkråkan gör när den flitigt arbetar med skogens träd.

När vintern greppar våra nordiska breddgrader är nästan alla spillkråkor kvar hos oss. Vinterskogen är ofta en plats av stor stillhet och lugn, och den är försynt inbjudande i vår stressade tid. Att i en snöhöljd skog möta en spillkråkas svarta gestalt med djupröd "mössa" är en fin syn. Likaså när den breder ut vingarna och flyger över en gläntas gnistrande snö. Om barmark och skogens dunkel är för dagen förhärskande är den som sprungen ur skogens egen sinnesstämning. Med en kroppslängd på cirka en halv meter och

vingbredd på 67–73 cm gör den intryck på skogsvandraren – den är en av världens största hackspettar utav mer än 380 arter (Picidae) på fem kontinenter. Inte minst är spillkråkan underhållande om man får bevittna hur den går lös på en stubbe, som kan innehålla proteinrika godbitar. Med påtaglig energi kastar den flisorna åt olika håll, och de är ofta flera centimeter långa, eller en decimeter. När körsbär, blåbär och lingon mognar kompletterar den insektsdieten med dessa.

Om det är ett år med sparsam födotillgång uppvisar den i någon mån flyttrörelser. Det blir mestadels inom inte alltför långa avstånd från hemmaskogen. Att lämna landet och flyga ut över Öresund måste vara både en stor utmaning och något av en överväldigande upplevelse för en hackspett. Många höstar noteras inga sådana äventyrligheter på Nabben men exempelvis, för ett halvsekel sedan, 1974, kunde 118 utsträckande spillkråkor bokföras.

Spillkråka, hane.
Foto: Hans Cronert.

Bobygge. Foto: Göran Lenz.

Hur många av dem nådde land på andra sidan? Återvände några av dem nästa vår? Hösten 2023 antecknades en spillkråka som tappade modet inför åsynen av vatten och vände om! Då kan fyrträdgården upplevas som räddningen.

Med sin inbyggda "stötdämpare" bearbetar spillkråkan trä, murket eller så gott som friskt, med imponerande kraft i näbben. Larver i träet plockas som är gott skyddade mot yttre faror om det inte vore för hackspettarna. En bokammare hackas ut, ofta men inte nödvändigtvis högt upp. Gärna läggs valet på en tall eller asp med stammens diameter på åtminstone 30–40 centimeter. Håligheten måste vara rymlig för en så pass stor fågel. Där lägger honan en kull med sina oftast 4–6 ägg som är blankvita, 34 mm långa och de kläcks efter cirka två veckor. Ungarnas uppväxttid är 24–28 dygn. Bomaterial struntar spillkrå-

kan i men lite flisor kan ligga kvar. Ett eller någon gång två år används samma trädhål. Men spillkråka (och andra hackspettar) gör, snarast omedvetet, flera andra arter en verkligt värdefull tjänst. Just spillkråkans bohål är så stort att när det är ledigt passar skogsduva och pärluggla, knipa och längst i norr salskrake. Därtill utnyttjas det av fredliga däggdjur som fladdermöss, ekorre och i Finland av flygekorre. Mindre fredlig är skogsmården som torde vara den främsta predatorn på spillkråka. Ett rejält uthackat "rum" i trädstammen och ju högre upp, kanske 20–25 meter, desto skörare blir trädet i en storm. Då kan det knäckas och resultatet blir som en "skorsten". Kan någon ha glädje av den? Jodå, slagugglan.

En byggnad av trä kan vara lockande. Då är det lätt att bli stämplad som skadedjur. Det kan leda till dåligt rykte som lätt blir

både löjligt och sorgligt överdrivet. Men professor Sven Nilsson försvarade spillkråkan 1858: "Skada gör hon ingen". När övriga hackspettar fredades 1957 gällde det inte spillkråkan, men detta rättades till 1968. I glesbygderna finns många övergivna lador och ödetorp. Om dessa utnyttjas av en spillkråka eller annan vild varelse, exempelvis en uggla, måtte väl detta bara vara sympatiskt. Dock har tillstånd till skydds jakt på någon enstaka större hackspett utfärdats på senare tid.

Spillkråkan har ett vidsträckt utbredningsområde i Gamla världen, Det sträcker sig från Västeuropa till skogarna på Japans norra öar och Kamtjatka. Den saknas dock helt på Brittiska öarna. Således är den en önskeart för brittiska och irländska skådare på Sverigebesök, och dessbättre med goda chanser till obsar och kryss i allemansrättsliga skogar. Följaktligen var det

ingen slump att vi valde denna magnifika trädhackare till omslagsbilden på *A Guide to Birdwatching in Skåne, Southern Sweden* (SkOF 2008).

Hur länge har spillkråkan funnits i Skåne? Förmodligen under tusentals år förutsatt att det funnits gynnsamma skogsområden. I modern tid har den spridit sig söderut sen början på 1900-talet och den är inte alltför kräsen inför typen av skog. Till och med ett kvarlämnat dött träd på ett för oss allt annat än tilltalande kalhygge kan den vara intresserad av. I Gustaf Rudebecks dagböcker från 1930-talet figurerar spillkråkan i skogarna runt sjöarna i södra delen av Skåne. Kan bohål hackas ut och finns det trägnagande larver, myrstackar och hästmyror i ruttnande trä, då finner den sig till rätta. Skogspartierna behöver inte heller vara sammanhängande. Den har rentav etablerat sig i Falsterbo. Det

Hanen vid bohålet. Foto: Göran Lenz.

Hos spillkråkehonan är det röda begänsat till en fläck i nacken. Foto: John Larsen.

skogfattiga Danmark har den haft svårare för men etablerade sig på norra Själland på 1940-talet. Även Bornholm har sin population av *sortspætte*. På öns inre finns Almindingen Skov, en av Danmarks största skogar, som den anammat. Man kan tänka sig hur spillkråkor i Sandhammarens tallskog då och då, men med sannolik tvekan, gripits av lusten att flyga ut över den vita sandstranden och havet mot sydost och där de efter cirka 40 kilometer turligt nog kunde landa på denna inbjudande ö. Detta inleddes på 1960-talet, såvitt vi vet.

Även spillkråkans rop är en stor del av mötet. Är skogen i övrigt tyst och stilla, när fågelsångstiden är behagfulla minnen, då hörs den långt, en kilometer eller två, och inte minst så med det utdragna, skönt ödsliga *kliii-ie*. Det förefaller bekräfta skogens outgrundlighet, till den vida, ursprungligen orörda skogens lov. Trummandet är ett existentiellt utrop av fågel

och trädet tillsammans, sedan tusentals år. "Horn mot trä, trä mot horn i en skälvande, växelvis slagverkan framkallade det underliga trummande ljudet, som ... ljud vitt ut över skogen högt där uppiifrån. Den röda hjässan lyste och flammade under huvudets rörelser" skrev Folke Rösiö i klassikern *Svenska fåglar* från 1947. Men även gammaldags ledningsstolpar av trä, kanske med en täckplåt längst upp mot röta, är användbara för det trumvirvlande budskapet.

Det finns tecken på både minskande och stabil spillkråkepopulation i Sverige. Svensk Fågeltaxering kom fram till 24 000 par 2018. Den globala trenden har inte bedömts närmare, men klassningen är livskraftig (LC).

Arne Ohlsson
arneohlsson51@gmail.com

Rovfågelfotografering i södra Skåne

Fågelfotografering har blivit en populär hobby och intresset tycks bara öka.

Många har upptäckt hur givande och spännande det är att ta del av fåglarnas spektakulära liv och skönhet.

Både nybörjare och proffs, unga och gamla, inbitna skådare och fotointresserade ger sig ut med sina kameror.

Speciellt lockas många av rovfågelfotografering då det är lätt att fascineras av dessa majestätiska fåglar.

Text och foton: Helen von Holten

För att lyckas med bra rovfågelbilder krävs det inte bara en stor portion tur och tålamod, utan även mycket tid ute i fält och naturligtvis kunskaper i kamerateknik samt fåglars beteende. Högst upp på mångas önskelistor står bilder på ovanliga arter och fåglar i actionfyllda eller unika situationer. Svårigheterna och spänningen är nog det

som driver de flesta att fortsätta att fotografera.

Under hösten flyttar tusentals rovfåglar söderut. En del rovfåglar väljer dock att övervintra i Skåne på grund av det mildare klimatet och det varierande landskapet med skogar, öppna fält och många sjöar. Vissa arter som bivråk och fiskgjuse flyttar all-

Havsörn, Börringe- och Näsbyholmsområdet. 2023.

tid, liksom de flesta tornfalkar, sparvhökar och kärrhökar. Men för andra t.ex. örnar, röda glador, ormråkar varierar det bl.a. beroende på ålder, väder och födotillgång. När det gäller större rovfåglar som örnar, är vissa kungs- och havsörnar stationära skåningar, medan andra är vintergäster från de nordligare breddgraderna.

Populära fotoplats

Falsterbonäset (1) är en av de bästa platserna i Europa att se flyttande rovfåglar under sensommaren och hösten. Lyckas man pricka in rätt dag är det en fantastisk upplevelse. Ibland imponerar det stora antalet och ibland är det ovanliga arter som kan "kryssas av". Den 8 oktober 2017 var en rekorddag då drygt 16 000 ormråkar sträckte ut från Falsterbonäset. En annan minnesvärd dag var 15 september i år när fem skrikörnar – fyra mindre och en större sågs skruvande tillsammans med några havsörnar över Skanörs ljung. Stämningen bland skådare och fotografer var naturligt-

vis på topp denna dag. I förra numret av *Anser* (2024:3) finns förresten ett helt reportage om skådartips på Falsterbonäset.

Böringe- och Näsbyholmsområdet (2) brukar vara en utmärkt lokal för rovfåglafotografering. Området har då och då besökts av sällsynta örnar och andra spännande rovfågelarter. Kungsörn och havsörn syns nästan dagligen under vinterhalvåret.

Vomb- och Krankesjöområdet (3) är en annan populär fågellokal. På vinterhalvåret rastar ofta tusentals gäss i området, vilket är ett smörgåsbord för rovfåglar.

Fyledalen (4) är ytterligare en lokal som är intressant för rovfåglafotografering.

Fototips

Väderlek & vindar: Det är sällan livlig aktivitet på rovfåglar när det regnar, snöar och är helt vindstilla. Då verkar de föredra någon skogsdunge och invänta bättre tider. Större rovfåglar som exempelvis örnar föredrar en del vind och helst härliga termikvindar för att bli "flygsugna". Dock kan allt hända, som

Södra Skånes "hotspots" för rovfåglafotografering: 1. Falsterbonäset; 2. Böringe- och Näsbyholmsområdet; 3. Vomb- och Krankesjöområdet; 4. Fyledalen.

Kejsarörn, Börringe- och Näsbyholmsområdet.

exempelvis när en ung kungsörn plötsligt attackerade en stor dovhjort, en helt vindstilla dag (*Anser* 2023:4, sidan 78).

Gömsle: Rovfåglar har utmärkt syn, är ytterst observanta och lättskrämda. Detta gör att det nästan alltid är svårt att fotografera dem på ett tillräckligt nära fotoavstånd och då krävs ett längre teleobjektiv.

För att lyckas med bra bilder bör man försöka synas och höras så lite som möjligt. Bilen är exempelvis ett utmärkt fotogömsle, så länge man sitter kvar inne i bilen, eller står stilla precis bredvid. Parkera säkert, lovligt och på ett sätt som inte stör annan trafik och boende i områdena.

Andra alternativ för att minimeras att synas är att använda gömsletält, kamouflagenät eller kamouflagedräkt.

Vill man göra det lite enklare för sig och få många bra fotochanser på kort tid, kan man hyra in sig på professionella rovfågelgömslen där frekvent matning sker för att locka

dit rovfåglar. En del tycker dock att det kan vara lite fusk, men det är naturligtvis upp till var och en hur enkelt eller svårt man vill göra det för sig.

Säkerhet: Ibland är fågelskådare/fotografer tyvärr inte de bästa bilförarna när de är ute på "jakt" och tittar mer efter fåglar än på vägarna. Ute på landsbygden är det ofta smala, krokiga och backiga landsvägar, vilka kan vara livsfarliga med sina skymda krön samt de rika bestånden av vilt. Kör med omdöme!

Kamerautrustning & inställningar

Kameror

Moderna spegellösa kameror av bättre modeller är att föredra då dessa har snabba, träffsäkra och intelligenta AF-system (AutoFokus), samt kan ta snabba bildserier och har stora buffertminnen (internt minne för bilddata som skrivs till minneskortet). Dessa kameror har även

Brun kärrhök med harpalt, Börringe- och Näsbyholmsområdet.

nya och avancerade funktioner som kan vara användbara i vissa situationer, exempelvis pre-capture (förhandsfotografering). En revolutionerande och mycket användbar funktion är ögon-AF som hittar fåglars ögon (om de är tillräckligt nära). Man eftersträvar alltid att ha full skärpa på fåglarnas ögon (undantagsvis för konstnärlig fotografering).

Populära spegellösa kameramodeller är:

- Canon R5 I/II, R6 II, R7, R3, R1
- Nikon Z9, Z8, Z6 III
- Sony A1, A9 III, A7 IV, A7R V
- OM System: OM-1 I/II, OM-5

Objektiv

Ett längre teleobjektiv av något slag är en stark rekommendation. Minst 500 mm i brännvidd är att föredra och helst betydligt längre. Det finns zoomobjektiv och objektiv med fasta brännvidder. Båda typerna har

för- och nackdelar när det gäller prestanda, vikt, storlek och inte minst priser. De nyare toppmodellerna av objektiv som är ljusstarka, snabba och superskarpa kostar inte sällan som en mindre bil i inköp. Äldre toppmodeller kan fungera utmärkt tillsammans med de nyare spegellösa kamerorna och då till lägre priser. Skillnaderna kan vara bl.a. högre vikt och sämre AF-hastighet.

Exempel på annan utrustning

- Minneskort med snabb skrivfunktion och plats för stora datamängder
- Extrabatterier
- Objektiv-extender (förlänger brännvidden, men kan påverka AF-hastigheten negativt)
- Stativ med gimbal-huvud (lämplig för större och tyngre utrustning)
- Kikare (för att artbestämma och se flygriktningar)

Kamerainställningar

Dagens kameror är smarta, avancerade och har många inställningsmöjligheter. Läs därför gärna igenom kamerans manual för att ställa in den efter dina behov.

Nedan beskrivs ett exempel på en vanlig kameragrundinställning (Canon-benämningar).

- Fotograferingsmetod: M (manuell exponering)
- Matningsmetod: Snabb serietagning (gärna runt 12–20 bilder/sekund)
- AF-funktion: Servo AF
- Kontinuerlig AF: På
- AF-metod:
 - a. En förprogrammerad knapp med följande AF på hela ytan med ögonavkänning för djur (inkl. fåglar).
 - b. En förprogrammerad knapp med enpunkts-AF och utökade stödpunkter.
- Ljusbildning: Evaluerande (allmän)
- Bildstabilisering i kameran: På
- Filformat: RAW & JPEG / RAW / JPEG (välj beroende på redigeringskunskaper och önskad bildkvalité)

Exponeringsexempel för flygande större rovfågel vid ljus väder

(Ex. objektivbrännvidd 600 mm, bländare f 6,3)

- Exponeringstid: minst 1/1600 (gärna betydligt snabbare: 1/2000–1/3200)
- Bländare: f6,3 (gärna så lågt f-tal som möjligt för att nå lägre ISO-värde och kunna ha snabb slutartid)
- ISO: Auto ISO (kameran sköter ISO automatiskt)
- Exponeringskompensation:
 - a. Med himlen som bakgrund: ca. +0,5 till +1
 - b. Med himlen som bakgrund och mot ljus: ca. +1 till +2
 - c. Med skog/åker eller annan mörkare bakgrund: ca. ±0

Objektivinställningar

- Bildstabilisator (IS): På (Av om stativ används)
- Bildstabilisatorläge: Horisontell (panorering), eller Horisontell + Vertikal (alla riktningar)
- Fokusmode: Autofokus
- Fokusdistans:
 - a. 0 meter till oändligt (om fågeln kan dyka upp nära)
 - b. ex. 10 meter till oändligt (för fåglar långt bort). Gör att objektivet söker på ett kortare fokusomfång, vilket snabbar på AF-träff på objektet.

Publicering och sociala medier

Det finns flera trevliga Facebook-grupper där man kan visa upp sina bilder i, som exempelvis SkOFs *Fåglar i Skåne* och *Fåglar inpå knuten*. Det finns även flera mindre och mer fotoinriktade grupper som *Skånska Naturfotograferna* (privat grupp för aktiva wildlifefotografer).

Även Instagram och egna webbsidor är omtänkta sätt att nå ut med sina bilder.

Till sist ...

Njut av alla fantastiska naturupplevelser, men kom ihåg att du är en besökare i de vilda djurens territorium. Respektera djurlivet på avstånd och stör absolut inte häckande och känsliga fåglar.

Lycka till med din rovfågelfotografering!

Helen von Holten
helen@vonholten.se

Någon

Klart man vill vara någon. Det finns alla förutsättningar – ta ett uppdrag!

Ulrik Alm

Hösten är jakttid, men det är för beståndets bästa. Beståndet av ornitologiska föreningar. Valberedningar står på pass och varje tilltänkt "byte" bör känna ett stort mått av stolthet och ödmjukhet. Någon har sett dig, du är observerad, någon tror på dig.

Ornitologiska föreningar rymmer en viss motsättning. För att utöva själva intresset, att skåda fåglar, behöver man inte vara i förening med någon. Många gånger tvärtom. Här skiljer vi oss nog från lagssportare, schackspelare eller dragkampare. Har man hunnit en bit inom fältbestämningskonsten kan det ofta vara en fördel att vara på egen hand eller i sällskap med bara ett fåtal.

Nää, våra föreningar finns till för viktiga kompletterande uppdrag. De flesta syftes- och portalparagrafer rymmer, med olika formuleringar, mål som att verka för fågelskydd, gemenskap med likasinnade och att introducera andra i detta fantastiska intresse. För att göra allt detta angelägna behövs människor, gärna med lite olika kunskaper och karaktär. Men med ett par gemensamma drag; en vilja att åstadkomma något tillsammans med andra, att ha föreningens mål i sikte. Valberedningars önskescenario är ett brett utbud av kandidater att föreslå till val. Rannsaka dig själv; visst kan du vara någon... Om så; ge dig tid att lyssna in snacket och "kulturen" i just den här föreningen och styrelsen. – Vill du förändra? Ge dig och andra tid, vinn en och en, försök förstå andras bevekelsegrunder, gör det lätt för styrelsekamrater att förstå dina.

Där egot är underordnat föreningens uppdrag. Att se andra, med något större djup än "likes", hjärtan och tummen upp. Att producera uppmärksamhet innan man konsumerar sådan. Det är för mig tankeväckande att lägga märke till raden av framför allt fotografer, som på alla möjliga digitala portaler lägger ut långa sviter av bilder. Jag ser deras fina alster, men tycker mig höra också ett rop: "Se mig!". Men sällan ser jag deras namn i något föreningsengagemang. I min erfarenhet en unik miljö att se och bli sedd. Göran Greider, tidningsman och författare, har sagt något i stil med; "Gå med i en förening och späd ut ditt ego". Och kanske gå ett steg till och låta sig väljas. Förtroendevald – vilken fantastisk innebörd det ligger i detta ord! Några tror på mig, andras förväntningar och omsorger är inbäddade i mitt uppdrag. Ge inte upp efter något kort år i styrelser. Att hitta sin roll kan ta tid.

Vid eftersitsen på ett Rotarymöte, där jag var inbjuden som bildvisare, fick jag "äran" att sitta vid honnörsbordet. Flera lokala företagare pratade då om hur mycket de värdesatte medarbetare som också engagerade sig ideellt. (Och jag tror inte det var fjäsk för mig och min bakgrund.) – "Här finns en vana och erfarenhet att representera". Att representera – ett nyckelbegrepp. Och denna förmåga var vida eftersökt, men inte lätt att finna. Idag är man sitt eget varumärke ("men under tjänstetid ska de också vara firmans" – som en företagsledare, lätt uppgivet, efterlyste) och många förstår inte innebörden av att vara del av något större. Dess-

"The last observers" på strandbrinken. Foto: Maja K. Mikkelsen.

värre förskräcker många exempel från den offentliga sfären, nära och fjärran. Omdöme, eftertanke – gärna på förhand.

Tänk så mycket vi lärde oss, vi som fick förmånen av ungdomstid i, då stora, Fältbiologerna. Först i efterhand har många insett erfarenheterna och lärdomarna som möjligen också berikade ett yrkes- och privatliv. Ett fantastiskt intresse med bärkraft genom tillvarons toppar och dalar, erfarenhet av att just representera, kanske också att leda, våga stå framför folk, lite studentikost, mycket lustfullt. Kombinerat med något så otidsenligt som ett uns av plikt-känsla, inte alltid lita till att någon annan ska göra jobbet.

En film leder mig mot två namn med verklig strålgång inom SkOF; Karin Persson och Lennart Karlsson. Bägge intimt förknippade med decennier av uppoffran-

de arbete inom föreningen och Falsterbo Fågelstation. Filmen "The last observers" (tillgänglig på Youtube) är Maja K Mikkelsens ömsinta och fina skildring av föräldrarnas, på många sätt, udda livsval. Filmen, knappa halvtimmen lång, berör mig. Vår tids största nöje är missnöjet. Marknadsföringens och reklamens livsluft. Kombi-nera med sviktande självkänsla och drivkrafterna för horderna som helgvandrar i våra köpcentrum är klara. Shopping som intresse och livsstil. Ett fattigdomsbevis i all sin absurditet. Var aldrig nöjd! Med ditt jobb, din partner, dina kläder, ditt utseende, kaklet på toa, köksmaskinerna ... Var kritisk, var alltid på jakt efter något bättre. Den kritiske, ofta hyllad, ofta rastlöst letande, medan våra huvudpersoner verkar ha funnit något oändligt värdefullt. – Här sitter Karin och Lennart, två rariteter, där

tacksamhet och förnöjsamhet – så himla "omodernt!" - pulserar som ett varmt fyrljus genom hela skildringen. Tacksamhet över varandra, förnöjsamhet över vad livet erbjuder, trots att de sannolikt aldrig toppat inkomstligan i Falsterbo. Med annat index hör de nog till de rikaste i kommunen. Ett budskap, ett observandum, för oss tittare att begrunda och bearbeta. Vilka nät sprattlar du och jag i? Allt förmedlat utan pekpinnar.

Barnaskaran är – förmodar jag, och filmens innehåll ger mig underlag för denna förmodan – de första observanterna av ett kärleksfullt hem, säkert manifesterat minst var tredje timma. (Se filmen så fattar du...) Karin och Lennart ser både stora mönster och små detaljer. – Ni som bättre känner dessa "märkare": är Karin en blåmes och Lennart en uggle? Föräldrarna är människor med blick, något som uppenbarligen också gått i arv till dottern Maja. Många bär Karins och Lennarts ringar, deras egen förenings ringar är välsignade av SMHI. Endast gifta par kunde komma ifråga för anställning som väderobservatorer. Ett arbete och uppdrag, vars rytm nog skulle knäckt de flesta förhållanden.

"Endast gifta par kunde komma ifråga ..."
Foto: Maja K. Mikkelsen.

Årtionden tillsammans, säkert inte utan moln, men Karins och Lennarts livshållning berättar för mig att "every cloud has a silver lining". Det är vackert! Det är se- och hörvärt, maning till eftertanke. Se filmen! Lämna mycket annat på Youtube därhän, sådant som bara blir ditt psykes parasiter.

Reflektera ett ögonblick över en förenings ekosystem. Om något fallerar, allra främst – kom ihåg att du är medlem, inte kund. På lokal och regional nivå finns inga anställda som ska "läxas upp". Inga aktiviteter, programblad eller tidskrifter (!) kommer till utan planering och ideellt arbete. Medan du läser detta sitter någon med ett programutkast för nästa termin, någon kontakter tilltänkta ledare eller föreläsare, någon bokar lokal, någon är först på plats för att kolla stolar och pedagogisk utrustning, någon – ofta samme – är fortfarande kvar och röjer när du hunnit hem till kvällsfikan, någon kassör behandlar ett kvitto för ett utlägg någon haft, någon skriver ett protokoll, någon blir utkallad till en skadad fågel, någon förbereder helgens cirkelexkursion, någon funderar över om parkeringsplatserna räcker till, samme någon pratar med markägare om alternativ till parkering, samme någon köper en flaska vin och tackar som förenings representant, någon skriver nästa betraktelse i sitt huvud innan denna kommer så här långt, någon redigerar och bildsätter, någon läser korrektur, någon får vara beredd att företräda föreningen – i glädje såväl som sorg, någon lägger upp arbetet inför vårens inventeringar, någon valberedare ringer någon ikväll.

Någon behöver inte dra hela förenings-
lasset själv. Det gör vi tillsammans. Någon
behöver hjälp och uppmuntran av någon.
– Kanske du kan bidra?

Ulrik Alm
alm.ulrik@telia.com

Vem minns moripan?

Under ett drygt halvsekel fanns en skotsk hönsfågel sparsamt i Sydsverige.

Sedan blev den enbart historia hos oss.

Men inplanteringar av arter och återinplanteringar har en lång historia.

Arne Ohlsson

Ripor är fåglar som i de flesta avseenden är fjärran från Skåne. De är nordligt anpassade till den korta sommaren och den långa vintern med stora mängder snö. De torde ha funnits här nere när inlandsisen drog sig tillbaka och blottade ett tundralandskap, på väg under århundradenas gång mot utbredningsområde på våra norra latituder. Då handlar det om uppemot 10 000 år tillbaka.

Men ripor hade rentav kunnat finnas i södra Sverige i våra dagar om inplanteringsförsök hade lyckats. Idag har nog detta i stort sett fallit i glömska. Men inte

skulle det väl fungera med dessa fjällfåglar utsläppta i södra Skandinavien ens när initiativet togs med början för mer än ett och ett halvt sekel sedan? Därför beslöt man att introducera moripan. Den är hemmahörande på Brittiska öarna och är den hönsfågel som utsätts för omfattande nöjesjakt varje höst på de skotska ljunghedarna, 12 augusti–10 december. Det vetenskapliga namnet *Lagopus lagopus scoticus* framhäver att populationens tyngdpunkt finns i Skottland. Det svenska namnet anspelar på att mo är lämpligt habitat för ripor. En mo utgörs av

Moripa. Illustration: Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift, Årgång 2, 1864.

”sandig eller grusig, torr slättmark, vanligen bevuxen med tall och ljung”, som Wikipedia förklarar det.

Moripan har övervägande ansetts vara en underart av dalripan *Lagopus lagopus*. Anpassad till ett mildare vinterklimat än det nordiska blir den inte vackert vit på vintern. The Scottish Highlands får betydligt mer regn än snö från de frekventa atlantiska lågtrycken. Skulle moripan kunna etablera en hållbar population i södra Sverige?

År 1861 frisläpptes tolv par i Västergötland men de förde efterhand en tynande tillvaro och den sista försvann 1885. Under tiden gjorde man utplantering 1868 på norra Öland, där den sista individen framlevde till 1879. Två misslyckanden således, men det avskräckte inte ytterligare försök i ett annat område. Det ägde rum, inte i Skåne men så nära oss som i vår nordvästra grannprovins Halland. Det var i trakten av Lindome, på ljunghedar som lämpligt vore. Moripan är som bekant karaktärsart på de brittiska och irländska ljunghedarna, som under blomningen är vackra och behagligt doftande. Projektet pågick med flera utsättningar 1899–1912 med ca 200 moripor och åtta par dalripor (!). De mådde bäst under blöta somrar, liksom i nederbördsrika Skottland. Hur länge fanns de då kvar? Redan runt 1916 gick det utför. Sannolikt var också våra vintrar alltför kärva för de skotska riporna. På 1920-talet uppges ett litet bestånd ha funnits kvar i nordligaste Halland. De sista rapporterades 1938. Hur pålitliga dessa senare rapporter var kan vi låta vara osagt.

Med envishet gjordes inplanteringar av dalripor från Finland. Det var 22 individer som 1932 släpptes ut på Gotland. De klarade sig till att börja med och ungpullar observerades fram till 1945, med sannolikt slut 1954. Uppgifter om ripor finns på flera håll från södra Sverige, men alla utsläpp förefaller att inte ha dokumenterats ordentligt.

Allt som idag återstår av idén om ripor och ripjakt i södra Sverige och försöken i fält är en notis i faunahistorien. Men idén som sådan är uppenbarligen seglivad. Årligen rapporterar SkOFs årsbok *Fåglar i Skåne* om utsläpp av främst rödhöns *Alectoris rufa*, så även i årsboken för 2023. Dessa utsläpp är dock illegala. Det finns uppfödningar på gods av rödhöns som är naturligt förekommande i sydvästra Europa. I detta sammanhang figurerar också kungsfasan *Syrmatitis reevesii*, stor, spräcklig och långstjärtad, med naturlig hemvist i det inre av Kina där den dock bara har en liten population.

På ett tidigt stadium sattes moripa (som enda underart bland arterna) upp på listan över totalfredade däggdjur och fåglar. Där fanns den kvar till den stora jaktreformen 1968, då man vände på upplägget så att vissa arter sattes på en lista om de fick jagas. Annars gällde och gäller totalfredning per automatik.

I det svenska namnet moripa finns en inbyggd tveksamhet. Man brukar nämligen inte ge underarter namn. Att tala om vitstjärniga blåhakar och sydliga kärrsnäppor är i och för sig förstäligt. Då och då hör man också om brunsiskor och mellanskarvar – men egentligen rör det sig fortfarande om gråsiskor och storskarvar. Det ”tveksamma” är den otydlighet som lätt och ofta uppstår om vad som är en underart och vad som är en art. Så är det, förstäligt nog, om man inte är så insatt i detta och inte minst är det så i journalistiska sammanhang. I tidningsartiklar händer det allt emellanåt att begreppen blandas på ett smått förvirrande sätt.

I svenska språket blir det än värre begreppsförvirring av att vi talar om hundraser och raskatter. En ras/underart är en lokal variant av arten som evolutionen frambringat i det vilda under oftast långa tidsrymder. De olika ”typerna” av inte minst hundar har framavlats av människan under domesticeringen som började hos vargen.

Illegalt utplanterade hönsfåglar i Karsholm. Rödhöna (t. v.) och kungsfasan (t. h.). Foton: Hans Cronert.

En tax eller en pudel är inte en ras, den är en domesticeringsform. Men för detta saknas ett lämpligt ord på svenska. Engelskan har löst detta: *race* är ras (eller *subspecies*) och en hund tillhör en *breed*.

Vi lever i en tid när arter splittas. Många f.d. underarter klassas nu som arter, och det är inte lätt att hänga med. Och de vetenskapliga namnen genomgår åtskilliga förändringar. Kan man tänka sig att Brittiska öarnas dalripor kommer att klassificeras som en egen art, som då skulle göra moripa till ett artnamn? Jo, International Ornithological Committee (IOC) hänvisar till två vetenskapliga uppsatser från 2019 (*Scientific Reports*) och 2022 (*British Birds* vol. 115, issue 1) där artstatus upprättas. Det erkänner nu IOC.

Roy Dennis är en av Skottlands mest kända naturvårdare och ornitologer. Han är inte genetiker eller evolutionsbiolog, men han hävdar att fågeln vi kallar moripa verkligen är en art. I sin innehållsrika essäbok

Cottongrass Summer (Saraband, 2020) hänvisar han till de genetiska studier som tyder på att brittiska och kontinentala dalripor skiljdes åt för långt mer än 400 000 år sedan i stället för 10 000 år som ofta hävdats. Det föreligger också olika preferenser i fåglarnas födoval och några andra skillnader. Moripan har också under vissa perioder betraktats som en art – och, som sagt, nu igen: *Lagopus scoticus*.

Om vi nu nöjer oss med en blick på de arter ripor som varit övervägande godkända har vi till nyligen haft bara tre arter på planeten. Dalripan finns i både Eurasien och Nordamerika. Så är det också med fjällripan *Lagopus mutus*, men inklusive Island och Grönlands kusttrakter. Därtill kommer vitstjärtad ripa, *White-tailed Ptarmigan* (*Lagopus leucurus*) i nordvästra Nordamerika. *Ptarmigan* eller *Rock Ptarmigan* är också namnet på fjällripan på brittisk engelska. (Stavningen är överdriven: begynnelsebokstaven p ska inte uttalas). Moripan kall-

las *Red Grouse* medan dalripan hos oss är *Willow Grouse* eller *Willow Ptarmigan*. En liten "komplikation" är att en Grouse inte måste vara en ripa. Orre är *Black Grouse*. Snöripan kan figurera, men den hör hemma på restaurangers menyer.

Inplantering och återinplantering är begrepp som inte ska jämföras, verkligen inte. Inplantering brukar ha jaktligt syfte, som för Sveriges fågelfauna gäller fasan på 1800-talet och kanadagås på 1920-talet. Ibland kallas detta faunaförfalskning. Återinplantering, nu ofta kallad *rewilding*, är att ge en utgången art chansen att återta förlorade domäner, såsom den vita storcken i Skåne. Roy Dennis hade hand om ett sådant projekt som kompensation för andra människors gamla synder. Inte minst riporna i Skottland var och är orsak till omfattande predatorförföljelse (legal och illegal) från markägare och *gamekeepers*. Det ledde tidigare till att den röda gladan utrotades, betraktad som "skadedjur". Men det gick att återupprätta artens existens i skotska och efterhand i engelska marker – med skånsk hjälp. Det började 1989 och Roy Dennis har tagit upp detta mer än en gång i sina böcker och artiklar. Så här berättar han om det i *Cottongrass Summer*: "In June 1989 ... I flew to Southern Sweden on the very first kite-collecting trip. Ornithological friends in Lund were hugely helpful ..." Vidare att man utgick från Stensoffa, "the University field station", och att initialt tolv gladungar hämtades från "nearby military ranges", läs P7s Revingehed. "Over the next four summers I returned to Skåne County to collect more kites from the beautiful woods ...", där han också passade på att lyssna till sjungande härmsångare och näktergalar. Ett återinplanterat däggdjur i Storbritannien är bävern och Dennis förespråkar att man också borde återbörda lodjuret. Men det är inga lätta processer, vare sig politiskt, opinionsmässigt, ekonomiskt

eller i fråga om arbetsinsatser. Det brukar krävas många frivilliga krafter.

Eftersom syftet med moripor i Sydsverige var långt ifrån ädelt är misslyckandet, enligt min mening, inte värt att sörja över. Av naturliga skäl kan ingen idag minnas möten med fåglarna i Sverige men en del av *Ansers* läsare har nog träffat på skeendet i skrift.

Sammanlagt fanns det frisläppta moripor i Sverige under drygt 50 år. Men kanske kan den vackra fågeln ge en viss närvarokänsla än idag! Det kan ske under fredliga former med en flaska *The Famous Grouse*-whisky på bordet, med sin fint tecknade etikett. Kanske smakar det som bäst en vinterkväll när våra nordliga ripor i vit skrud är som förenade med snöns gnistrande, vidsträckt rike. Då kan de rentav ligga "nerbäddade" i snön som inte är riktigt lika kall som luften ovanför.

Utöver alla misslyckade utsläpp av ripor gjordes försök med ytterligare en hönsfågel, vars historia förefaller mindre känd. Det gällde vitstrupig vaktel eller virginiaivaktel från Nordamerika, *Northern bobwhite* eller *Virginia quail* (*Colinus virginianus*). På 1890-talet och 1900–1901 importerades tusentals vitstrupiga vaktlar till bland annat Göteborgstrakten, Gotland och Malmöhus län samt till Danmark. Det stora antalet skulle förmodligen "garantera" framgång men av det blev intet. Båtfärderna över Atlanten, plågsamt långa och ofta stormdrabbade, var minst sagt påfrestande. Många av vaktlarna var döda vid ankomsten och de utsläppta individerna gick under inom ett års tid. USA satte stopp för det hela redan 1902 genom exportförbud.

Tack till Anders Wirdheim för uppgifter om inplanteringsförsöken i Halland.

Arne Ohlsson
arneohlsson51@gmail.com

Rara arter 2024

Vi har i många år presenterat en del ovanliga arters häckningsresultat i *Anser* och så blir det i år också. Denna gång behandlas 20 arter.

Sammanställt av Kenneth Bengtsson

Svarthalsad dopping

Om jag tolkar uppgifterna rätt så skred fyra par till häckning vid Gäddängen utanför Hörby. Under 2023 försvann ungarna efterhand, men i år verkar det ha gått bättre. Som mest rapporterades elva ungar ur fyra kullar och fem av ungarna sågs fram till åtminstone 27 juli. Arten sågs på flera andra lokaler under säsongen men den enda någotsånär heta uppgiften är Baldringe nya våtmark (Artportalen).

Kenneth Bengtsson

Brun glada

Som vanligt numera finns det väldigt många rapporter i landskapet både i april och i maj månad. De enda observationerna som avser två ex gjordes kring Vitaby-Kivik i både maj och juni. Inga rapporter är gjorda med häckningskriterier under året. Precis öster om Höllviken sågs två ungfåglar tillsammans redan i början av augusti och så här tidigt på säsongen är de rimligen ett resultat av en skånsk häckning. Då arten fortsatt att öka snabbt finns troligen fler oupptäckta par i landskapet. I Falsterbo har fram till dagens datum (26 oktober) 147 ex räknats som utsträckande. Den 31 augusti noterades det ett nytt rekord med 28 bokförda sträckare där. Jämfört med föregående år är det något färre i Falsterbo i år, vilket troligen är en effekt av ihållande vindar från öster i nästan hela september och därmed låg koncentration till Falsterbo.

Mattias Ullman

Brun glada, ungfågel.
Inga fynd av arten med häckningskriterier gjordes i Skåne 2024. Foto: Helen von Holten

Havsörn

I år hittades fyra nya revir och en hane numera 24 år gammal, som har varit saknad i några år, återfanns på ny boplats. En bit in på säsongen och senare vid ringmärkningen stod det klart att fler par än väntat saknades eller hade misslyckats. Trots att mycket tid lagts på eftersök så kvarstod många frågetecken. Lokalt har det varit hårt väder och under vissa perioder också mycket snö som kanske kan ha påverkat örnarna negativt. Tydligt är att det är mycket aktivitet ute i markerna. 57 av de

kända reviren i Skåne anses ha varit aktiva i år och för 45 av dessa har vi rätt säkert resultat. För övriga revir är resultatet osäkert eller så har örnnarna inte hittats. Minst 54 ungar har noterats i 30 revir. Av dem ringmärktes 40 ungar i 20 revir.

David Folkesson

Kungsörn

I år fanns det sju besatta revir och i alla påbörjades häckning. Tre av paren, de två gammelparen och ett nytt par, misslyckades med sina häckningar. Fyra par fick tillsammans fem ungar som blev gamla nog att ringmärkas. Också i år fick vi möjlighet att utrusta alla ungarna med GPS-sändare. Två av ungarna dog tyvärr en tid efter att de lämnat sina bon. Då de hade GPS-sändare kunde de snabbt hittas och kort tid efter att de dött kunde de skickas in till SVA. Den ena var kraftigt angripen av fluglarver och den andra hade nog varit sjuk under en längre tid. På grund av de tidiga dödsfallen blir årets officiella siffra två lyckade häckningar med tre ungar.

Förmodligen har den gamla honan i Fyledalen försvunnit under sommaren. Det har hittats rester efter en adult kungsörn i reviret, men det är ännu inte bekräftat att det är rester av henne. Hon fyllde 37 år i juli om hon levde då.

David Folkesson

Pilgrimsfalk

Det blev ett bra år med fem lyckade häckningar och totalt 15 ungar, varav tolv ringmärktes.

*Rapport från
Pilgrimsfalk Sverige*

Stytlöpare

Det blev ännu ett häckningsförsök i Skåne. Denna gång av ett par vid Klingavälsåns utlopp i Vombområdet. Paret kläckte tre ungar och fick behålla en av dem tills den var några veckor gammal. Men då tog det slut och det misstänks att det var en röd glada som tog ungarna (Artportalen).

Detta var andra gången som stytlöpare häckade i Skåne. Första gången var 2022 och då i Örtofta sockerbruksdammar. Även då misslyckades häckningen.

Kenneth Bengtsson

Rödspov

Hade rödspoven inte varit så långlivad (äldsta svenska fågeln blev 19 år) hade arten förmodligen varit utgången från Skåne nu. Det har förflutit ytterligare ett år utan flygga ungar i landskapet.

Nedre Helgeån i Vattenriket:

Under 2024 genomfördes ingen riktad inventering, varför en bedömning fått göras utifrån spontanrapportering på Artportalen. På Håslövs ängar sågs som mest 13–15 ex under första veckan av april. På Isteräset fanns som mest tio ex 15 april. I vanlig ordning förflyttar sig rödspovarna en del mellan Håslövs ängar och Isteräset, vilket gör det omöjligt att bedöma totalantalet i området. Enstaka ströfynd gjordes under våren vid Pulken, Viby äng och Vinne ängar.

På Håslövs ängar finns inga tecken på häckning. På Isteräset har troligen ett par gått till häckning och kläckt fram ungar, men av dessa uppnådde tyvärr inga flygg ålder. De sista rödspovarna lämnade våtmarsområdet ovanligt sent; två ex noterades på Håslövs ängar 17 juli och ett ex iaktogs på Isteräset 8 juli. Vi känner inte till anledningen till de uteblivna häckningarna. Troligtvis har det kraftiga och mycket utdragna högvattnet bidragit genom att lämpliga häckningslokaler på framför allt Håslövs ängar legat under vatten när häckningen skulle påbörjas. Detta var väldigt tydligt för tofsvipans del, där noterade bon enbart sågs på de få höjdryggar som finns inom området. Det utdragna högvattnet följdes sedan av snabb avsänkning och efterföljande uttorkning.

Övriga Skåne:

Under april–maj gjordes tillfälliga fynd av

rastande fåglar på några lokaler i södra och västra Skåne. På Vombs ängar uppehöll sig upp till fyra rödspovar under en längre tid, 23 mars–10 maj. Bortsett från tillfälliga spel, föreligger inga rapporter med häckningsindikationer.

Hans Cronert

Sydlig kärrsnäppa

I kärnområdet kring Foteviken sågs ca tio ex under våren. Av dessa var max tre honor. Ett etablerat par fanns vardera på Vellinge samt Eskilstorps ängar. Minst ett bo fanns, men det blev prederat tidigt. För fjärde året i rad kläcktes inga ungar.

Mattias Ullman

Svarttärna

Resultatet för Skånes svarttärnor blev i år:

Nordöstra Skåne: Hercules dammar: nio par som fick ut två flygga ungar.

Sydvästra Skåne: Klosterviken: 13 par som fick ut 18 flygga ungar. Mycket ovanligt att det blir mer än en unge per par. Samtliga par häckade på plattformar.

Patrik Olofsson

Berguv

Under 2024 konstaterade vi bara elva revir vilket är två mindre än 2023 och som betyder en minskning med hela 54 % i jämförelse med 2020 då vi konstaterade 24 revir. Elva revir är också det lägsta antalet sen 2003. Många traditionella revir är i nuläget obebodda (inklusive Hardeberga).

I (minst) fem revir påbörjades häckning 2024 och fyra av dessa häckningar var framgångsrika med totalt nio ungar som alla blev ringmärkta. Antalet födda ungar var därmed lite fler än 2023, där det också blev fyra framgångsrika häckningar men bara fem ungar. En av ungarna som ringmärktes i våras 2024 dog dock kort efter ringmärkningen. Under året släpptes också fyra ungar födda i Skånes Djurpark.

Arne Hegemann

Lappuggla

Strax före att *Anser* gick till tryck fick vi meddelande om två, kanske tre, häckningar i norra Skåne. Några detaljer har vi inte, men rapport till Artportalen är i minst

Endast några fåtal par lappuggla konstaterades häcka i Skåne under 2024. Foto: Helen von Holten.

ett fall utlovad. Info från Rrk i juli berättade att det fanns några misstänka obsar om par i lämplig biotop och om spelande lappugglor. Öppna uppgifter finns från Hässleholms och Simrishamns kommuner.

Kenneth Bengtsson

Biätare

För tredje året i rad häckade biätare i Skåne. Liksom ifjor handlade det i år om Maglarps sandtag vid Trelleborg. Vuxna ungar sågs flygande, men hur många det handlade om verkar oklart.

Kenneth Bengtsson

Vitstjärning blåhake

Säkra häckningar har rapporterats från tre lokaler på Artportalen: Nöbbelövs mosse i Lund, Löddesnäs och Utvälinge. Om fler än ett par häckat på någon av lokalerna framgår inte.

Kenneth Bengtsson

Höksångare

Det finns inga observationer på Artportalen under säsongen.

Kenneth Bengtsson

På Artportalen rapporterades sjungande flodsångare från fyra lokaler. Foto: Mikael Arinder.

Flodsångare

På Artportalen hittas uppgifter om sjungande fåglar på fyra lokaler: Farhult i Höganäs kommun, Kävlinge, Flyinge i Lunds kommun och Traneröd i Svalövs kommun.

Kenneth Bengtsson

Vassångare

På Artportalen hittas uppgifter om sjungande fåglar vid Löddesnäs, Farhult, Silvåkra och Åsums ängar vid Hammarsjön.

Kenneth Bengtsson

Trastsångare

Det finns inga kända häckningar i år, men en sjungande hanne vid Borgeby i Lomma kommun 17 maj till 16 juni verkar intressant. Rapportören nämnde att det eventuellt fanns ytterligare en fågel på lokalen.

Kenneth Bengtsson

Trädgårdsträdkrypare

Antalet rapporterade observationer av trädgårdsträdkrypare på Artportalen var i år betydligt färre jämfört med i fjol. Endast 479 jämfört med förra årets 813. Alla utom fem rapporter var från Skåne och

Även sjungande vassångare har rapporterats från fyra lokaler. Foto: Mikael Arinder.

specifikt från Skånes väst- och sydkust. De övriga avsåg en ensam fågel i Risbro i Södermanland (denna är dock inte granskad i skrivande stund). Självklart är antalet rapporter inte detsamma som antal individer och en försiktig bedömning är att det rör sig om en liten ökning från ca 60 ex i fjor till 82 ex i år. Arten rapporterades med totalt 48 individer från 27 fyndplatser i Helsingborgsområdet. I övrigt finns det uppgifter om 14 individer på elva fyndplatser i övriga Nordvästskåne samt 19 individer på 14 fyndplatser i övriga Skåne. Dessutom rapporterades alltså ett ex i Södermanland. Antalet säkerställda häckningar var sex i Helsingborgsområdet och en i Malmö, vilket gör det totala antalet säkerställda häckningar sedan den första i Alnarpsparken 2006 nu uppgår till 36. Som vanligt tror jag att mörkertalet är stort, eftersom många observationer inte följts upp eller kanske inte ens har rapporterats.

Gustaf Persson

Pungmes

I sydvästra Skåne observerades sex hanar och tre honor vilket är lika många som under 2023. Totalt konstaterades fem häckningsförsök, där fyra lyckades och med minst 17 flygga ungar var utfallet klart bättre än under fjolåret i samma område. Den femte kullen övergavs innan ruvning.

I Kristianstad sågs tre hanar och en hona. En lyckad konstaterad häckning resulterade i minst tre flygga ungar. En av hanarna sågs 1 och 9 juli i sydvästra Skåne.

Under sensommar och höst uppehöll sig flertalet av de färgringmärkta ungfågelnarna vid Löddesnäs. Minst 10 av de 17 ungarna observerades och därtill försågs två omärkta ungar från okända kullar med ringar. Dessutom kontrollerades ytterligare en unge 2 september vid Kranjesjön (Lars Råberg, Staffan Bensch), varför överlevnaden tycks ha varit god

under sommaren. Vid Falsterbo noterades endast tre fåglar på utsträck och ingen fångades i Flommenvassarna (Falsterbo fågelstation). Även om häckningsresultatet var positivt jämfört med föregående år är den lilla populationsstorleken fortsatt bekymrande.

*Mats Johannesson, Olof Persson
& Peter Öhrström*

Kornsparv

Det blev inget vinterfält under säsongen 2023/2024 och därmed blev det inga större koncentrationer av kornsparv i kärnområdet i vintras. Det högsta antalet var 40 ex vid Hammar i december 2023, men efter årsskiftet finns det inga uppgifter om mer än ensiffriga tal. Någon riktad inventering gjordes inte i år, men fåglar har noterats på flera lokaler i kärnområdet i Ystads och Simrishamns kommuner under häckningstid. Från nordöstra Skåne finns det muntliga uppgifter om matningar i tre bon (Hans Cronert). Två av honorna hade samma hane. Från Kävlinge kommun rapporterade Kenny Nordström sex hannar, fyra honor och tre säkra häckningar från Löddesnäs/Vikhögs ängar, Salviken och Lundåkrabukten. Det finns också intressanta rapporter från Böstesområdet i Trelleborgs kommun.

Från övriga landet finns på Artportalen flera uppgifter om häckningar på Öland, även lyckade sådana. En hög siffra gäller 13 ex vid Gräsgård 10 maj. Sjungande fåglar har även rapporterats från Blekinge och ett ex sågs även i Östergötland 13 maj. Däremot saknas uppgifter från Halland i år.

Kenneth Bengtsson

Fågelmatning om vintern

Det har sagts förr: Att mata småfåglar om vintern har blivit något av en folkrörelse i Sverige.

För många handlar det i första hand om att hjälpa våra småfåglar under den kalla årstiden.

Men allt fler har efterhand börjat uppskatta det underhållningsvärde som en fågelmatning med alla dess fåglar innebär.

Att lyfta en bit av naturen tätt inpå knuten och uppleva färgprakt, överraskningar och dramatik från första parkett är inte fy skam.

Text & foton: P-G Bentz

Historik

Att mata vinterfåglarna i vår närhet har gamla anor. Traditionen har en spretig historia. Många skildringar finns om dess syften, och sedvänjan att sätta ut en julkärve åt småfåglarna kan spåras ända tillbaka till 1700-talet, men är sannolikt ännu äldre (Se även sidan 67).

Vid juletider ville man inte bara unna sig själv och sin familj lite extra, utan man satte ut gröt till hustomten och samtidigt en kärve till småfåglarna.

Enligt vissa skildringar skulle det kommande året bli magert om småfåglarna omgående slog sig ner i kärven och började kalasa på havren. Om småfåglarna däremot dröjde med att uppsöka "det dukade bordet" förutspåddes följande år bli gott.

I vissa berättelser påstås att det alls inte var för småfåglarna man satte upp kärven utan för asaguden Tors bockar.

I handeln blev fågelmatare allmänt tillgängliga på 1920-talet och fågelmatning fortsatte sakta men säkert att öka i popula-

Kärven är fortfarande ett vanligt motiv på våra julkort.
Dessa säljes till förmån för Cancerfonden (www.kalenderkungen.se).
Original: Kjell E. Midthun.

ritet. Förvisso framtvingade första världskriget och den stora depressionen nedskärningar i fågelmatningen, men fågelborden var åter en vanlig syn på 1940-talet.

I takt med att det allmänna välståndet i landet ökat, har intresset för att mata småfåglarna i vår närhet under vintern spridit sig och är numera vida utbrett. På gårdar runt om i landet, i trädgårdar och på balkonger – överallt matas det fåglar under vinterhalvåret.

Utformning av fågelmatningen

– olika modeller och serveringstips

Idag finns det en uppsjö av fågelmatare, allt från praktiska och väl fungerande modeller till mer eller mindre fantasifulla och tyvärr också direkt olämpliga.

Den traditionella modellen är *fågelbordet* som oftast är utformat som ett litet hus med en fröbehållare och sittplats på "balkong" eller pinne (Foto 1). Modeller-

na med öppna sidor som tillåter fåglarna att hoppa in i maten är direkt olämpliga, då fåglarnas exkrementer hamnar i "matfatet" och smittsamma sjukdomar lätt kan spridas från fågel till fågel. Använd foderanordningar som inte tillåter fåglarna att förorena maten med sin avföring.

Fröautomater finns numera i en mängd olika utföranden. Oftast är de rör- eller trattformade. De kan vara av genomskinlig plast med öppningar och sittpinnar för fåglarna (Foto 2). De mest uppskattade frösorterna är fettrika solrosfrön och hampafrön, men även linfrön och sesamfrön är populära. Havre och vete hamnar långt ner på listan över småfåglarnas favoritkost såvida man inte har gulsparvar och fasaner som gäster. Kolla därför gärna innehållet i säckarna med så kallad vildfågelblandning. Ofta är havre eller vete det klart dominerande fröslaget. En annan rörformad modell är av nät och kan i stäl-

Foto 1: Stenknäckshane på det traditionella fågelbordet.

let för frön fyllas med skalade jordnötter (Foto 3). Även talgbollar kan med fördel serveras i dessa efter att det gröna plastnätet avlägsnats.

Foto 2: Steglitser på fröautomat.

Foto 3: Blåmesen föredrar skalade jordnötter.

Foto 4: Större hackspett på talgstycke.

Foto 5: Pilfinkarna förser sig av talg och fröer.

men även de flesta av våra mesar förser sig gärna av detta lite exklusiva fågelfoder. Enklarest kan fettet fästas mot en trädstam med ett metallnät. Många väljer att skapa egna foderanordningar, t.ex. en uppsågad kokosnöt fylld med talg och solrosfrön (Foto 5).

Att servera äpplen åt vinterfåglarna har blivit populärt. Speciellt uppskattas detta av våra övervintrande trastar och sidensvansar (Foto 6). Äpplen, liksom päron, som inte är möjliga att sälja, kan ofta köpas för en billig peng. En viss konkurrens av denna vara kan dock förväntas från hästägare. Fallfrukt duger givetvis också alldeles utmärkt.

Under goda rönnbärsår kan man med fördel plocka knippen med mogna bär och frysa ner portionsvis. När sidensvansarna senare under vintern dyker upp kan klasarna hängas ut på lämpliga platser och på ett tilltalande sätt komplettera buffén (Foto 7).

Havrekärvar finns att köpa inför julen, men det har visat sig att deras dragningskraft på småfåglar är mycket begränsad. Småfåglarna föredrar andra och mer

fettrika fröer. Havrekärven tjänar i dag mest som en stämningsskapande jul- och vintersymbol.

Man bör undvika att servera gammalt bröd som ofta är näringsfattigt och endast tjänar som bukfylla. Det möjliga brödet kan vara direkt farligt för fåglarna.

Om du irriterar dig på skator och kajor som ofta uppsöker utfodringsplatsen, och på kort tid tömmer fröautomaten, finns det speciella skyddsburar som förhindrar åtkomst för fåglar större än mesar och finkar (Foto 8).

En del entusiaster väljer att mata fåglarna året runt, men de flesta inleder utfodringen först i oktober när naturlig föda börjar bli knapp och fortsätter till dess att våren infunnit sig på allvar. Att man skall börja utfodra först efter att höstflyttningen är över för att inte locka flyttfåglar att stanna kvar i landet är en myt. Om du är förhindrad att fylla på fågelmatningen någon dag eller helt slutar med utfodringen, behöver du inte oroa dig. Fåglarna finner snabbt ett nytt matställe.

Foto 6 & 7: Sidensvansen låter sig väl smaka av äpplen och rönnbär.

Placering av fågelmatningen

Det finns en del saker att tänka på när det gäller placeringen av utfodringsplatsen. Det är viktigt att fågelmatningen placeras i närheten av en skyddande buske eller ett snår, så att matgästerna snabbt kan sätta sig i säkerhet om fara hotar.

Man bör dessutom tänka på att placera utfodringsplatsen på ett sådant sätt i förhållande till eventuella fönster, att fågelkollisioner mot rutorna undviks. Fåglarna får inte uppfatta reflexerna i glaset som en möjlig flyktväg bort från matningen. Man kan avsevärt reducera spegelsbilderna och risken för olyckor genom att ha ljusa gardiner eller persienner fördragna.

Det är viktigt att placera fågelbordet eller fröautomaten på en pinne eller hängande i ett träd eller annan anordning. Dels minskar risken för att man får oönskade besök av möss och råttor och dels, som nämnts ovan, hamnar inte fåglarnas ekskrementer i matfatet utan faller till marken. Men det är också viktigt att se till att foderpill inte blir liggande kvar under fågelmatningen och blandas med fåglarnas avföring och givetvis skall man inte sprida fågelfodret direkt på marken.

Foto 8: Mesarna når med lätthet fröautomaten i skyddsburen.

Foto 9: Grönfinkshane drabbad av gulknopp.

Foto 10: En av fågelmatningens gäster – sparvhöken.

Sjukdomar och hot

Som nämnts är det viktigt att hålla rent vid fågelmatningen för att förhindra spridning av sjukdomar.

Under de senaste decennierna har *gulknopp* (*Trichomonas gallinae*) härjat bland småfåglarna och i synnerhet grönfinken har drabbats hårt. Gulknopp orsakas av en parasit som sätter sig i näbben, svalget och krävan och utvecklar sår. Smittade fåglar får svårt att svälja och sitter ofta uppburrade och apatiska (Foto 9).

Salmonella orsakas av bakterier, som leder till inflammationer i matstrupe och kräva. Smittan sprids via bakterier i avföringen och drabbade fåglar dör ofta snabbt. Sjukdomen är vanligast hos finkfåglar och sprids oftast fram på vårkanten.

Fågelkoppor (Papillom) orsakas av ett virus. Smittade fåglar får vårtliknande utväxter runt näbbasen och kring ögonen, men även på benen. Sjukdomen sprids genom

direktkontakt mellan fåglar och genom nersmittat foder. Den förekommer oftast hos talgoxar och finkar.

Om du misstänker att foderplatsen drabbats av någon sjukdom bör du göra uppehåll i utfodringen under några veckor och rengöra noggrant.

Den ofta rika fågelförekomsten i anslutning till en vinterfågelmatning drar till sig predatorer. Framför allt är det sparvhökar och katter som utgör ett hot mot fågelmatningens gäster. Sparvhöken är ett naturligt inslag i vår vinterfågelfauna (Foto 10) och dess uttag av byten är tämligen begränsat, då den inte tar fler byten än den behöver för att överleva. Katterna däremot kan på många platser vara ett problem då de med sin jaktinstinkt och lekfullhet ofta dödar fler byten än de kan förtära. Se därför till att placera fågelmatningen på en plats där inga katter har möjlighet att lurpassa på de intet ont anande fågelbordsgästerna.

**Några vanliga arter
vid skånska fågelmatningar**

Ett fyrtiotal arter ses regelbundet vid skånska fågelmatningar. Runtom i Sverige

dyker någon enstaka gång extremt sällsynta gäster upp. Om dessa kan du läsa i uppsatsen "Sällsynta gäster vid fågelmatningar i Sverige" på sidan 34.

Både talgoxen (t.v.) och svartmesen (t.h.) är förtjusta i talg.

Nötväcken (t.v.) och domherren (t.h.) är uppskattade inslag på utfodringsplatsen.

Till storlek och form är bofinkens hane (t.v.) och bergfinkens hane (t.h.) lika, men ändå så olika.

Grönsiskehanen (t.v.) och grönfinkshanan (t.h.) är egentligen inte alls lika.

För både koltrasten (t.v.) och björktrasten (t.h.) står äpplen högst upp på menyn.

Rödhaken (t.v.) och järnsparven (t.h.) är arter man inte förväntar sig på matplatsen i första hand.

Att göra en artlista

Ett sätt att ytterligare förhöja värdet av upplevelsen kan vara att göra en artlista över vilka fågelarter du får besök av på din fågelmatning. Du kommer snart att lägga märke till att din matning är extra välbesökt på morgonen, när fåglarna efter en

kall natt snabbt skall få i sig det livgivande fettet. På sena eftermiddagen, inför kommande övernattning, ökar åter trafiken till utfodringsplatsen. Vilka arter kommer först? Vilka arter är vanligast? Vad äter de olika arterna? Vilka arter eller individer dominerar och "bestämmer"? Ja, och så

Stenknäckar på fröautomat (hanen) och traditionellt fågelbord (honan).

kan du givetvis jämföra fågelförekomsten från år till år.

Artlistan kan efterhand bli lång och kanske kommer den att innehålla några sällsynta gäster (Se "Sällsynta gäster vid fågelmatningar i Sverige" på sidan 34).

Det här med att räkna arter och individer på matningen har BirdLife Sverige tagit fasta på och årligen genomförs en vinterfågelräkning sista veckoslutet i januari kallad "Vinterfåglar inpå knuten". Årligen deltar närmare 20 000 hushåll. Inte mindre än 1 500 av dessa finns i Skåne. Vill du vara med? Gå in på www.vinterfaglar.se och läs om de enkla reglerna och hur du rapporterar (Se även sidan 66). Då deltar du i det som kallas *citizen science*, d.v.s. medborgarforskning, och bidrar till att vi får en god uppfattning om de fåglar som tillbringar vintern hos oss, t.ex. vilka arter som ökar i antal och vilka som minskar. Vi

kan på detta sätt också följa hur de olika arterna anpassar sig till de pågående klimatförändringarna. Lycka till!

Referenser och fördjupning

– Länkar på internet

Aronsson, Niklas. 2021. *Fågelmatning – Allt du behöver veta*. Avium Förlag, Mörbylånga.

Eskeröd, Albert. 1947. *Årets äring: etnologiska studier i skördens och julens tro och sed 1947*. Stockholm.

Jonsson, Lars. 2015. *Vinterfåglar*. Bonnier Fakta, Stockholm.

<https://birdlife.se/vinterfaglar-inpa-knuten/>
<https://www.sva.se/vilda-djur/vilda-faglar/fagelmatning-och-fagelsjukdomar/>

<https://www.wwf.se/pressmeddelande/wwf-sa-hjalper-du-faglarna-i-kylan/>

P-G Bentz
pgb@sturnus.se

Gulhämpling. Att förlänga matningen en bit in på våren kan bjuda på överraskningar. Foto: P-G Bentz.

Sällsynta gäster vid fågelmatningar i Sverige

Mikael Arinder

Att rariteter dyker upp vid fågelmatningar vintertid är inte helt ovanligt. Oftast handlar det om turturduvor, lärkor, trastar, järnsparvar och fältsparvar. Förmodligen har dessa fåglar anlänt till Sverige tidigare under hösten, fått svårt att hitta föda när vintern kommer och då sökt sig till fågelmatningar. På samma sätt kan vinterbakslag på våren och plötsligt vintrigt väder under hösten öka chansen för roliga arter på fågelmatningen. Observationerna väcker stor entusiasm bland fågelskådare och gör dunkla vinterdagar ljusare.

Vilken fågelmat ska man lägga ut för att locka rariteterna? Även om Sjöbogården låter en mugimakiflugsnappare (!) pryda sina påsar med fågelmat så finns det ingen given raritetsmat. I stället handlar det om att erbjuda mat som passar olika typer av fåglar, både på marken och i automater (Se "Fågelmatning om vintern" på sidan 24). Buskar med kvarvarande bär under vin-

tern kan locka till sig fåglar och erbjuder dessutom skydd. Tajgablåstjärten i Ebbarp, Osby 2020 livnärde sig på bär av benved i en buske i anslutning till en fågelmatning. En attraktiv matning blir förstås förstavalet bland kvarterets fåglar, och kanske lockas då någon art utöver de vanliga till matningen. En rubinnäktergal lyckades att övervintra två vintrar i villaområden på Vargön och i Trollhättan tack vare att den stödutfodrades med mjölmask och maggots.

Jag gick ut i Facebookgrupperna "Vår Skådarvärld" och "Club300 Sweden" och efterlyste fynd av ovanliga arter på fågelmatningar i Sverige. Det kom snabbt in många svar, vilket jag tackar för. Tack även till Hans Bister och Anders Wirdheim för hjälp med att ta fram foton. Utifrån responsen jag fick har jag sammanställt följande lista. Listan är långt ifrån komplett, utan ska ses som ett smakprov på vad som kan dyka upp på eller i anslutning till vinterfågelmatningar.

Några sällsynta gäster på svenska vinterfågelmätningar (Siffror i parentes hänvisar till foto nedan).

Turturduva Bräcke, Jämtland, 21.10–17.11 2023
Större turturduva *Streptopelia orientalis meena*, Kivik, Skåne, 2.4–6.5 2017 **(1)**
Större turturduva, Haga, Umeå, Västerbotten, 6–8.1 2013
Mellanspett, Hörsne-Bara, Gotland, 5.1–8.2 2015
Azurmes, Masugnsbyn, Kiruna k:n, Torne lappmark, 9.11–25.12 2002 **(2)**
Asiatisk kalanderlärka, Burs, Gotland, 10–23.12 1983
Asiatisk kalanderlärka, Landsort, Södermanland, 28.1–23.3 1999
Turkestanlärka, Vuollerim, Lule lappmark, 28.11–2.12 2014
Årtsångare (av sydöstligt ursprung?), Veberöd, Skåne, 25.11 2023–1.1 2024
Höksångare, Burlövs Egnahem, Skåne, 28.12 2015–26.1 2016
Svarthalsad trast, Klågerup, Skåne, 30.1–25.2 2009
Svarthalsad trast, Sjörröd, Hässleholm, Skåne, 18.1–12.3 2021 **(3)**
Rubinnäktergal, Vargön, Västergötland, 15.11 2021–17.4 2022, och Trollhättan, Västergötland, 31.1–19.4 2023 **(4)**
Tajgablästjärt, Ebbarp, Osby, Skåne, 8–25.1 2010 **(5)**
Sibirisk järnsparv, Lindesberg, Västmanland, 11.12 2016–15.3 2017
Sibirisk järnsparv, Trofta, Nässjön, Blekinge, 7–8.1 2017
Svartstrupig järnsparv, Gräsö, Uppland, 20–23.3 2014
Rosenfink, Kävlinge, Skåne, 17–28.12 2022
Svarthuvad sparv, Vuollerim, Lule lappmark, 19–31.10 2023
Svarthuvad sparv, Vuollerim, Lule lappmark, 31.5 2023
Klippsparv, Boden, Norrbotten, 6.4 1978
Rostsparv, Skutskär, Uppland, 23.12 2018–11.1 2019 **(6)**
Tallsparv, Avan, Nederluleå s:n, Norrbotten, 1.4 1990
Tallsparv, Johannishus, Blekinge, 27–28.10 2020
Tallsparv, Nordanås, Ångermanland, 22–29.3 2022 och 30.11–31.12 2022
Tallsparv, Sofiehem, Umeå, Västerbotten, 24.1–17.2 1995
Tallsparv, Ängelholm, Skåne, 6.1 1963
Dvärgsparv, Mjölknäset, Ingarö, Uppland, 25.11–30.12 2023
Dvärgsparv, Munkedal, Bohuslän, 28.3–13.4 2019
Dvärgsparv, Stenhuggeriet, Grötvik, Halland, 11.12 2021–1.3 2022 **(7)**
Gulbrynad sparv, Säbysjön, Norra Järvafältet, Uppland, 3.1–1.3 2009
Baltimoretrupial, Förslöv, Skåne, 15.12 2022–22.4 2023 **(8)**
Brokig kardinal, Mårdsjön, Ångermanland, 28–30.4 2009

Foto: Mikael Arinder.

Foto: Hans Bister.

Foto: Anders Wirdheim.

Foto: Tommy Holmgren.

Talltita och entita – så skiljer du dem åt

Text: Mikael Arinder

Medan talltitan främst är knuten till barrskog, så hör entitan hemma i löv- och blandskog med inslag av kärr eller andra fuktstråk. Det äldre namnet kärrmes var ett passande namn på entita.

Både talltita och entita hamstrar mat inför framtida behov. De bygger upp förråd, något man kan observera vid fågelmatningen. Titorna flyger ständiga turer fram och tillbaka. De plockar ett frö, flyger i väg till ett träd eller en buske i närheten och gömmer det. Sedan återvänder de snabbt för att hämta ett nytt frö. Under vintern hittar de sedan sina gömda matförråd.

Dessa båda arter är lätta att skilja åt om man hör dem. Lär dig därför deras locklåten genom att lyssna på dem i din fågelapp eller googla fram låtena. Om man inte hör, men bara ser någon av arterna kan de vara knepiga att skilja åt. Här följer några kännetecken att ta fasta på.

Talltitan är en ganska grå (1) fågel med en stor svart haklapp (2), mattsvart hjässa (3), vit kindfläck (4), och har ett (till synes) stort huvud med fyllig nacke (5).

Entitan har brunare rygg (1) än talltitan, en liten svart haklapp (2), glansigt svart hjässa (3), smutsgrå kindfläck (4). Entitans huvud ser inte oproportionellt stort ut och nacken är heller inte fyllig (5). Entitan ser ut att ha en liten sotarmössa, medan talltitan ser ut att ha en bandana som går ner i nacken (à la Little Steven).

Det bästa kännetecknet är vingen. Talltitan har en liten ljus panel (6) på vingen, och detta syns ofta bra. Entitan saknar ljus vingpanel (6).

Foton motstående sida:

Entita (överst t.h.): *P-G Bentz*.

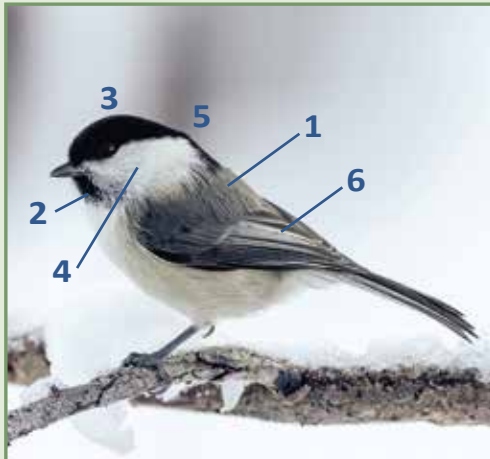
Entita (nederst t.h.): *Hans Cronert*.

Övriga foton: *Mikael Arinder*.

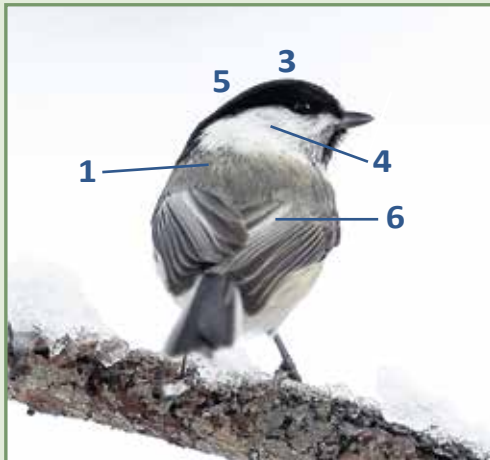
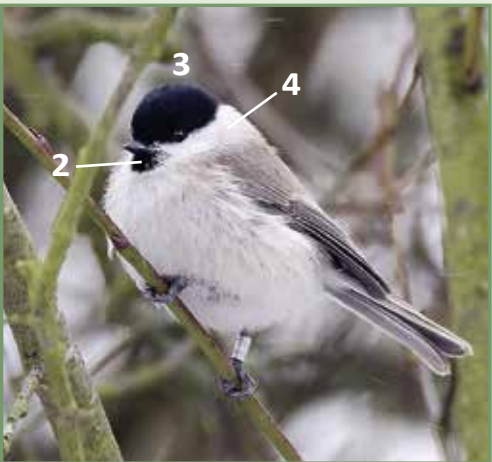
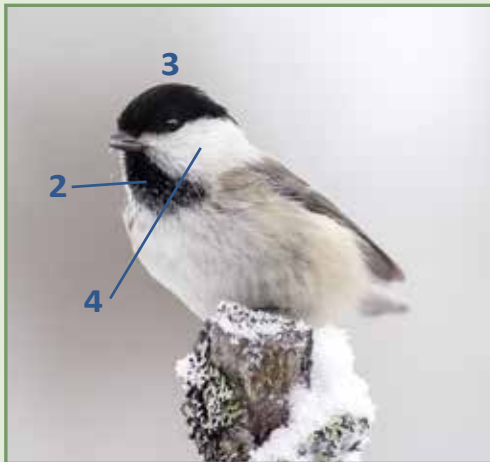
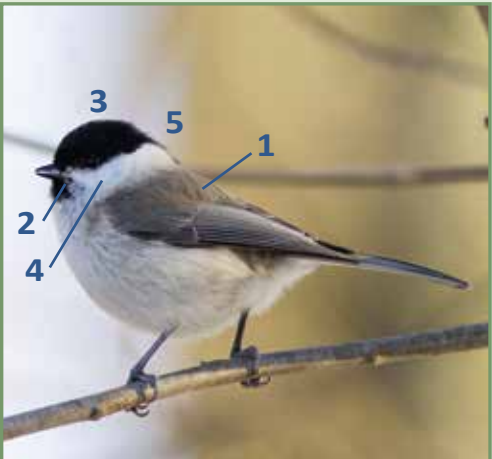

Talltitan (t.v.) är knuten till barrskog, medan entitan (t.h.) hör hemma i fuktig löv- och blandskog.
Foton: Mikael Arinder.

Talltita

Entita

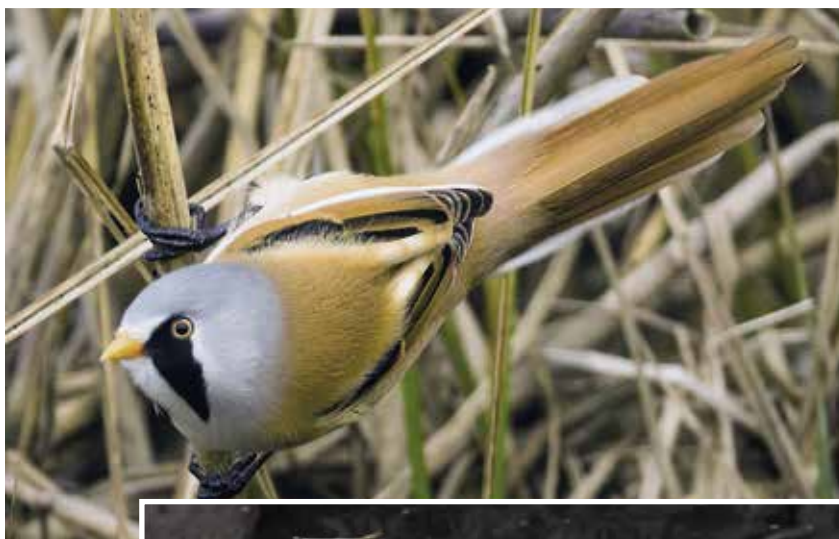

Nerladdat

Många av föreningens ivriga fågelfotografer väljer att visa sina bilder i SkOFs Facebookgrupp "Fåglar i Skåne", som enbart är avsedd för fågelfoton. Sidan är uppskattad och det laddas dagligen upp ett stort antal fågelfoton.

Då inte alla av föreningens medlemmar använder sig av Facebook, har administrationen, tillsammans med *Anser*s redaktion, bestämt att några "slumpvis utvalda" foton skall presenteras för tidskriftens läsare på ett uppslag i varje nummer.

Här har vi valt att visa några av bidragen som publicerats under den senaste tremånadersperioden.

Skägges. Herculesdammar 20 oktober 2024.
Foto: Hans Cronert.

Gråhäger. Helsingborg 31 oktober 2024.
Foto: Benny Ranebjör.

Havsörn. Vittskövle 29 oktober 2024.
Foto: Christina Ekström.

Vitöggd dykand. Lund 5 november 2024.
Foto: Lars Åke Friberg.

Berguv. Alnarpsparken 9 november 2024.
Foto: Lars-Olof Landgren.

ID Handbook of European Birds

Volume 1: Non-passerines

Volume 2: Passerines

Nils van Duivendijk (text)

Marc Guyt etc/AGAMI image bank (foto)

Princeton University Press 2024

Hårda pärmar, 1 056 sidor i två band

Naturbutiken 1 190 kr

Som titeln antyder är boken skriven på engelska. Det lär inte heller komma någon översättning till svenska, då innehållet är lite för smalt för enbart svenska läsare. Den gavs först ut på holländska år 2022, men den engelskspråkiga delen av Europa insåg snart att det även krävs en engelsk (internationell) version, och därför gavs denna översättning ut 2024.

Boken behandlar 733 arter som har setts i Europa och den innehåller över 5 500 färgfoton och i princip samtliga arter har också minst en bild på varje dräkt/varje årstid. I inledningen nämns att en art måste vara anträffad minst fem gånger i Europa för att få vara med i boken. Den följer inte den taxonomiska ordningen strikt, utan är i stället upplagd så att svårbestämda arter står intill varandra, för att förenkla pedago-

giken. I en tid då taxonomin ändras snabbt och ofta, tycker jag enbart att detta är klokt.

Verket är i två band, där volym 1, om icke-tättingarna, är något tjockare.

Boken är inte ämnad att ha med ut i fält, därtill är den både för stor (båda banden är i storleken 25x17 cm) och tjock. Men den är ett väldigt bra referensverk när det gäller svårbestämda arter och underarter. Du kommer att ha stor nytta av den, både om du vill läsa på/träna på sällsynta fåglar eller om du vill kolla upp detaljer på en specifik fågel du sett. Men också om du vill lära dig att ålders- och könsbestämma vanliga arter.

ID Handbook of European Birds vänder sig inte till nybörjaren. Antalet arter är alltför stort och fokus ligger ofta på svårbestämda arter och dräkter. Den vänder sig i stället till dem som vill ha mer utförlig information om fältbestämning hos en arts alla dräkter under alla årstider. Här har också boken sin styrka; på grund av det stora omfånget och då författarna också förutsätter att du redan kan skilja de flesta vanliga fåglar från varandra, kan den också lägga mer fokus på subtila detaljer och de mest svårbestämda arterna och dräkterna. Bokens upplägg generellt är att ha ganska många bilder (enbart foton) på varje art, där pilar pedagogiskt pekar på viktiga detaljer för varje dräkt, jämfört med liknande

arter. För relativt många tättingar finns också bilder på flygande fågel, där avgörande karaktärer kan ses på till exempel stjärt, undervinge eller övergump. I flera fall är detta detaljer som är svåra att se i fält och som i vissa fall nästan kräver att du har en kamera och får en skarp bild av din aktuella fågel.

Boken innehåller inga utbredningskartor eller information om hur pass vanlig arten är och inte heller något om vilken/vilka miljöer arten föredrar. Något överraskande nämns läten

knappast för några arter alls; inte heller för den typ av arter som man oftast både uppmärksammar och bestämmer med hjälp av läten, till exempel större piplärka, brunsångare eller citronärla. Flyktsätt och jizz är inte heller något som nämns, inte heller för bestämningsproblematiske arter som svenska skådare ofta råkar ut för, såsom fisk-/silvertärna eller en avlägsen stäpphök/blå kärnhök. Att författarna inte tar upp dessa saker är förstås en fråga om utrymme. Eftersom *Fågelguiden* (Svensson, Mularney, Zetterström) varit den bästa och mest populära fälthandboken i Europa bland aktiva skådare under de senaste 20 åren, väljer *ID Handbook of European Birds* i stället att fokusera på små detaljer i samtliga dräkter bland de mest svårbestämda arterna/underarterna.

Samtliga foton är valda för att de ska vara pedagogiska. Bilderna innehåller i princip ingen miljö utan är inklipta i enfärgad grå eller grön bakgrund, för att kunna markera pilar som visar små avgörande detaljer på en specifik fjädergrupp. Bilderna är tagna av en lång rad fotografer, där ett flertal räknas som några av de bästa i Europa. De fotografer som har flest bilder med i boken är bland annat Brian E Small, Daniele Occhiato, Dick Forsman, Helge Sørensen, Jari Peltomäki, Marc Guyt, Markus Varasvuo och Vincent Legrand. Fotografierna kan möjligen uppfattas som stela (då all miljö är bortklippt), men det finns hela tiden en tanke med varje bild. För snarlika arter har författarna naturligtvis alltid hittat två bilder i samma vinkel för de två arterna, så att avgörande detaljer framgår.

Boken innehåller också en del bilder tagna i handen; för att kunna visa till exempel stjärt-

pennornas form, handpennornas inbördes längd eller inskärningar på handpennorna i de fall då dessa karaktärer hjälper till att fastställa art (som till exempel för tyrrensk flugsnappare, saxaulsångare samt berg- och balkansångare).

Varje art har minst en hel sida, i vissa fall två. Varje dräkt hos varje art har minst en bild och texterna är generellt relativt korta. Fokus ligger i stället på att (kortfattat) beskriva de viktigaste karaktärerna

för att kunna bestämma liknande arter och dräkter från varandra. De detaljer och karaktärer som nämns inkluderar de allra senaste rönen om hur man skiljer de mest närstående arterna, som till exempel gulnäbbad lira och scopolilira, tibet- och kamtjatkapipare, medelhavs- och turkestanlärka och ett antal trutar, som till exempel grävängad trut och skiffertrut. Då texten mer eller mindre förutsätter att du känner till de flesta arter redan och har sugit åt dig stora delar av innehållet i en bok som *Fågelguiden* kan den i stället gå djupare in på mer subtila karaktärer, framför allt vad gäller arter som är sällsynta/svårbestämda, men i många fall också för en korrekt åldersbestämning. För ett flertal arter nämns också ruggning (slitage) som en del i bestämningen. Med hjälp av boken kan du förhoppningsvis avgöra om den aktuella fågeln har fräscha eller slitna pennor och detta kan under vissa årstider vara en nyckel, både för bestämning av ålder och art. Förutom huvudförfattaren Nils van Duivendijk har ytterligare åtta erkänt duktiga fältornitologer (flekt från Holland och Storbritannien) varit med och samlat information. Författarna har gjort ett massivt jobb med att samla detaljer om fältbestämning och för vissa svårbestämda arter nämns karaktärer som tidigare inte är publicerade i böcker (men i vissa fall förstås på nätet eller i artiklar). Boken hamnar lite i en egen nisch och speciellt med tanke på att den fantastiska *Handbook of Western Palearctic Birds* (Shirihai, Svensson) fortfarande bara behandlar tättingarna, blir *ID Handbook of European Birds* en viktig pusselbit för alla skådare i Europa med intresse av fältbestämning och sällsynta fåglar från Asien och Nordamerika.

Hos de arter som normalt är lättbestämda läggs i stället fokus på underartsbestämning, köns- och åldersbestämning eller andra intressanta fakta om fågeln. Om snösparv berättar boken bland annat att den vackra sommar-dräkten hos hanen egentligen inte är en "sommardräkt" då den uppstår genom slitage - den knallsvarta ryggen på sommaren består alltså av samma fjädrar som under vintern var bruna/grå. Och att mängden vitt på handtäckarna och på basen av handpennorna varierar individuellt hos hanen.

Eller om domherren att det i Europa finns flera olika underarter, samt att hanarna hos underarten *pyrrhula* längst i nordost är blekare röda (svagt rosaröda) än de mustigt röda hanarna i sydvästra Europa, underarten *iberiae*. Och att båda könen av domherre kan ha vitt på yttre stjärtpennan samt att antalet individer som har detta ökar mot nordost i Europa. Likaså ökar mängden vitt på vingbanden och på övergumpen mot nordost.

Om skatan, där vi skådare kanske inte tittar så noggrant på dräkten normalt, framgår det att det vita på handpennorna går längre ut mot spetsen på en adult fågel jämfört med de unga.

Om adult hane grönfink kan man få lära sig att det är den enda tätting i Europa med helt enfärgade grå större täckare och ytterfan på tertialerna. Bara en sådan sak!

Likaså tar boken upp mängder av små detaljer som kan vara en nyckel till bestämning, till exempel att de juvenila täckarna i första vinterdräkt är smalare, spetsigare och mer slitna än motsvarande hos en adult större beckasinsnäppa under vintern. Eller att man bör räkna antalet band på de yttre handpennorna om man vill bestämma en ung amerikansk kärrhök i Europa. Och det senare kräver ju i princip att du har en kamera och kan ta en bild av fågeln. *ID Handbook of European Birds* visar också att den unga östliga gulärulan i oktober fortfarande har juvenila mellersta och större täckare, medan ungfåglar hos de västliga underarterna normalt har ruggat in nya fjädrar av adulttyp här. Det är helt uppenbart att författarna har haft ett stort intresse för fältbestämning under en mycket lång tid och att de också studerat mycket stora mängder bilder och skinn för att kunna hitta många små karaktärer som varierar, eller särskiljer, hos fåglarna.

Relativt "nya" (svårbestämda) arter/taxa som tas upp utförligt i boken är till exempel polargås, amerikansk och sibirisk knölsvärta, stillahavslom, gulnäbbad lira, scopolilira, amerikansk kärrhök, amerikansk småspov, tibet- och kamtjatkapipare, orientpipare, sibirisk gråsnäppa, ett antal trutar, bland annat kanada-, gråvingad och skiffertrut, kungstärna, aztektärna, cayennetärna, amerikansk småtärna, amerikansk svarttärna, sydpolslabb, cyperndvärguv, iberisk gröngöling, beringvarvfågel, turkestan- och isabellatörnskata, medelhavslärka, turkestanlärka, tempelsvala, tre arter "rödsångare", östlig kronsångare, drillsångare, tyrrensk flugsnappare och sibirisk flugsnappare med flera.

Boken har också ett antal extra uppslag för svårbestämda/intressanta arter som till exempel visar vingundersidor hos gulnäbbad lira och scopolilira, huvud- och ansiktsteckningar samt vingar hos *Phylloscopus*-sångarna, tre sidor som visar enbart huvuden och stjärtpennor hos olika arter fältsparvar, stjärtpennor hos ett antal underarter av ärtsångare eller vingprojektioner och stjärtpennor hos *Iduna*- och *Hippolais*-sångare.

Längst bak i boken finns ett avsnitt om amerikanska tättingar (21 arter) som påträffats sällsynt i Europa och ett om introducerade arter (23 arter, svart svan, fasan, svarthuvad vävare etc).

Eftersom jag nämnt ett antal saker som den här boken inte tar upp eller fokuserar på vill jag betona igen att när det gäller fältbestämning i Europa så är denna bok det bästa och mest aktuella som hittills givits ut.

Priset kan tyckas högt för en fågelbok, men om man utgår från den mängd information som verket innehåller eller vad det kostar att införskaffa monografier som getts ut för specialgrupper av fåglar, som ärlor/piplärkor, törnskator, rovfåglar, vadare och måsar så är det mycket väl investerade pengar! *ID Handbook of European Birds* innehåller garanterat mycket information som du inte kände till. Och dessutom på ett pedagogiskt sätt!

MATTIAS ULLMAN

Kystfugler

Axel Emil Thorenfeldt
(text och illustrationer)

Gyldendal Forlag 2024
Hårda pärmar, 400 sidor
Adlibris 371 kr

Ibland sker det stora kliv inom naturlitteraturen, man upplever plötsligt som boknörd och konstintresserad något helt nytt och spännande som man inte sett förut. Det händer när man för första gången läste Lars Jonssons fågelböcker och hans konstbok *Ön* på 1970- och 1980-talen, det händer även idag med Axel Thorenfeldts bok *Kystfugler*!

Axel Thorenfeldt är 26 år gammal, uppvuxen på Kirkøy bland Hvaleröarna i de allra sydligaste delarna av Norge. Under senare år har han studerat biologi i Lund, samtidigt som fågelmålandet tagit allt mer tid. Trots sin ungdom är han redan en etablerad konstnär med flera större utställningar i bagaget, i bland annat Stockholm och Torekov. *Kystfugler* är hans första bok, den tog ungefär två år att genomföra. Det är imponerande med tanke på alla natur- och fågelböcker man väntat på och som försenats år efter år. Resultatet är ett överflöd av naturupplevelser och fakta. Bokens 400 sidor är fyllda av fåglar som fältskisser, konstverk och i mer "klassiska" porträtt som visar utseende och beteende. Det är en unik bok i nutidens försiktiga bokflod där livsstilsböcker, trädgårdsböcker och kokböcker dominerar. Jag har inte sett något liknande sedan Lars Jonssons *Vinterfåglar* kom 2015. Likheterna finns där, det är samma fräscha blandning av teckningar, flödiga akvarell och lättsmält information.

I stort sett alla bilder är av mycket hög klass, från minsta blyertsskiss till reproduktionerna av större konstverk. Favoriter är nog ejdrar på ett skär i storm, tärnorna, trutarna och i riktigt hög konstnärlig klass den dramatiska bilden med havsörnen bland massor av tre-

tåiga måsar. Det märks att det är en fågelskådare som sitter ute i fält långa stunder som gjort bilderna, det känns nästan alltid rätt (men har inte korpen lite försiktigt smal näbb?). Variationen är stor i en spännande layout.

Varje fågel presenteras först med en kortare "traditionell" artbeskrivning med längd, utseende och de nordiska namnen på arten. Efter denna inledning kommer så en längre berättelse. Ofta inleds beskrivningen personligt och kåserande med till exempel barndomsminnen, personliga funderingar eller udda minnen och anekdoter. Mycket läsvärt! Texten går sedan ganska obemärkt över i mer vetenskapliga fakta om flyttning, ungarnas utveckling, födosök och likheten med andra arter ute i fält. Det är faktaspäckat på ett generöst och lättamt sätt. Boken avslutas med några kartor och med en gedigen referenslista. *Kystfugler* bör därför vara en alldeles utmärkt bok att ha som grund i till exempel en studiecirkel eller som present

till en nybörjare. Kombineras boken med en bra komplett fågelbok som exempelvis *Fågelguiden* så är det en helgardering.

Det är alltid en utmaning att begränsa en fågelbok till ett visst område. *Kystfugler* innehåller 70 arter som beskrivs i detalj samt ytterligare 50 arter som hänger med bredvid. Artsammanställningen är i stort sett fullständig om man befinner sig längs Nordens kuster, kanske skulle jag även vilja ha med vinterhämpling och berglärka men annars känns samlingen komplett.

Om ni någon gång undrat om det är möjligt att läsa en bok på norska så kan jag meddela att

det går alldeles utmärkt. *Kystfugler* kommer att ges ut på svenska inom kort (Bonniers), men om man inte kan hålla sig är den norska utgåvan fullt tillräcklig. Dessutom får man då bekanta sig med de härliga norska fågelnamnen, såsom laksand (storskrake), hubro (berguv) eller tyvjo (kustlabb).

"Den som väntar på nåt gott..." kan vänta på den svenska översättningen. Om ni redan nu vill ta del av denna fågelpropaganda så köp den norska versionen!

PETER ELFMAN

När Corona stängde dörren till targon tog Alnarpsparken emot med öppna armar

Margareta Westergård

Egen utgivning 2021

Hårda pärmar, 160 sidor

Bokus 289 kr

I *Anser* 2024:2 presenterade Olof Persson resultatet av sina ingående inventeringar av fågelfaunan i Alnarpsparken. De ägde rum på 1970-talet och 2020-talet och det är alltid spännande med de förändringar, både positiva och negativa, som populationerna genomgår över tid. Alnarpsparken är en pärla och en oas i vår hårt exploaterade del av Skåne. Mer om den fina Alnarpsparken kan vi ta del av i Margareta Westergårds bok.

Bakom den kanske överraskande och finurliga boktiteln finns en personlig berättelse om hur författaren "upptäckte" Alnarpsparken under den besvärliga tiden när vi alla drabbades av en pandemi. Det hade ingen nu levande människa upplevt, av den här dimensionen. Undertiteln är *Foton från 15 månader av dagliga vandringar i Alnarp*.

Att dansa tango var författarens passion före pandemin. Vandringarna i Alnarp ersatte detta, med kameran i hand. Upptäckarglädjen är högst påtaglig i boken och att vara genuint nyfiken ute i markerna är rätt attityd. Besöken i det innehållsrika parkområdet var både själs-

ligt och kroppsligt mycket givande. Boken utvecklas till en hyllning till skönhetens Alnarp, under alla årstider. Fokus ligger på växtligheten, men två kapitel tar upp fågelmöten, inte minst runt en bevattningsdamm som brukar kallas Plaskan.

Det är ett vackert bildmaterial som kommer till sin rätt genom ett gott arbete hos tryckeriet i Lettland. Många naturböcker trycks nu i de baltiska länderna som ska ha beröm för kvalitetsnivån.

ARNE OHLSSON

Tornseglare utan vingar och utan hopp

Vi på Fågelskydd Spillepeng får varje sommar in några tiotal tornseglare för vård. Det handlar främst om ungar som i olika stadier av uppväxten fallit ur sina bon och som hittats på marken. En del av dessa klarar vi att få igång, andra går det sämre för. Den 27 augusti 2024 fick vi ett sådant larm från en skola på Rosengård i Malmö. Det var några vakna elever på skolan som slog larm till personalen och därefter kontaktades vi.

Som så ofta förr levererades tornseglaren i en skolåda och det omedelbara intrycket denna gång var att seglaren såg konstig ut – benen stack ut när den kravlade och den var tunn. Efter några sekunder "föll polletten ner" – den saknade nämligen vingar! Och då handlade det inte om amputerade eller på annat sätt skadade vingar. Den hade fötts med defekten och vuxit upp till nästan full storlek med handikappet innan den föll ut ur boet. Det fanns alltså inga som helst spår av några vingar. Sådant kan uppenbarligen ske, men av uppenbara skäl ska det nog mycket till för att drabbade individer ska hittas – fåglar som föds handikappade dör nog som regel i tysthet.

Foto 1 visar seglaren i levande skick och *Foto 2* i fryst skick med en normalutvecklad unge.

Vi har faktiskt två andra märkliga fall med tornseglareungar. Båda dessa hade normalt utvecklade vänstervingar, medan de högra var kraftigt underutvecklade. *Foto 3* visar en unge från Elbegatan i Malmö hamn 4 augusti 2014 och *Foto 4* en unge från Furugatan, Malmö 31 juli 2016. För den senare har vi noterat att "höger armbåge och axel stelläkta, vingen förkrympt".

Samtliga nämnda fåglar avlivades av förstärkta skäl omedelbart efter omhändertagandena. Är det någon fågel som absolut inte klarar sig utan, eller med defekta vingar, är det ju just fåglar i familjen Apodidae, d.v.s. Seglare. Men i fallande skala gäller det nog samtliga utom några få marklevande arter, samt de som evolutionen har begåvat med oförmåga att flyga – t.ex. pingviner. Men dessa behöver å andra sidan de resterande stumparna för att kunna manövrera i vatten!

KENNETH BENGTTSSON
FÅGELSKYDD SPILLEPENG

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Årets fokusart: Svarthakad buskskvätta i Skåne 2024

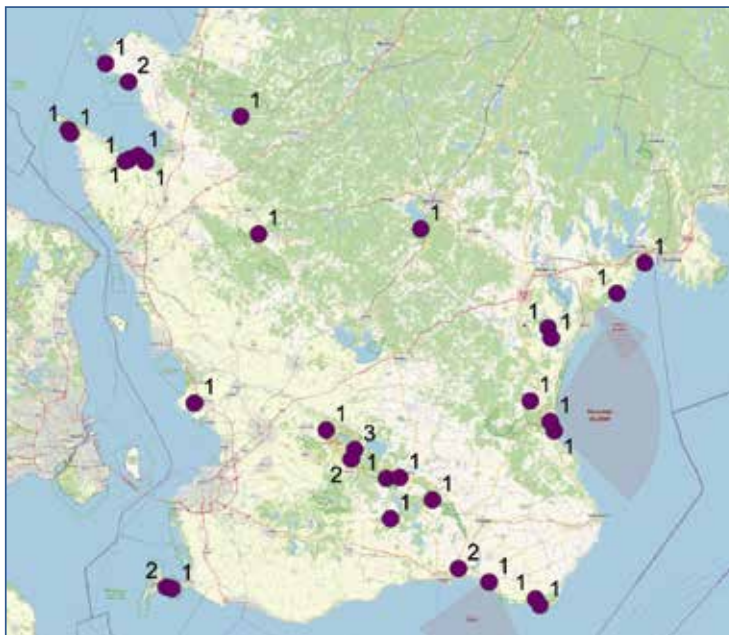
*Anser*s läsare har uppmanats att rapportera observationer under 2024 av svarthakad buskskvätta i Skåne till Artportalen. Redaktionen ville upprätthålla intresset för att följa utvecklingen av den etablering som ägt rum av arten i vår region. Det är lätt att rapporteringsviljan avtar när den nyfunna spänningen lagt sig.

I skrivande stund (30 oktober) har det sedan 1 mars, vinterfynd undantagna, gjorts 832 rapporteringar av arten till Artportalen i Skåne under 2024. Detta är väsentligt fler än under 2023 med 575 rapporter och under 2022 med 413 rapporter under samma tidsperiod 1 mars–30 oktober. Kanske har uppmaningen att rapportera bidragit till fler rapporter, kanske har arten bara fortsatt att öka? Som jämförelse finns det 924 rapporter av arten i Skåne under 2020, kanske delvis för att det fanns lät-
tobserverade fåglar på Nabben och vid Falster-

bo fyr? Denna sammanställning har inte syftet att gräva djupare i rapporteringstrender, utan är tänkt som en återkoppling till dem som har tagit till sig av vår uppmaning och lagt tid på att lägga in observationer i Artportalen. Kom ihåg att det är den regionala rapportkommittén (Rrk) som gör den officiella bedömningen av antalet revir och lyckade häckningar efter årets slut. Jag har i bästa fall hjälpt Rrk med en del av förarbetet, då jag fått hjälp av Hans Cronert, Måns Karlsson, Thomas Lindblad, Gert Ljungqvist och Lars Råberg att reda ut antal fåglar. Om någon sitter på information som saknas eller verkar felaktig på den karta över revir/par som tagits fram är ni välkomna att kontakta undertecknad. På så sätt hjälper vi Rrk att få en bra bild av artens förekomst i Skåne året 2024. I alla fall så långt vi vet. Att det finns fler fåglar som inte upptäckts kan vi vara tämligen säkra på.

Svarthakad buskskvätta, hane, på den skånska sidan av Svenskemyr 25 maj 2024. Foto: Patric Carlsson.

Bedömda revir/par av svarthakad buskskvätta i Skåne 2024, där siffror anger antal på respektive lokal. Kartunderlag: Artportalen.

I sammanställningen har jag bedömt antalet revir/par för 2024 till 38 fördelat på flera lokaler utspridda i landskapet och upp till tre par på samma lokal. Utöver dessa finns ett antal fyndlokaler som jag bedömer vara tillfälliga observationer som inte har bedömts nå upp till att kunna klassificeras som ett revir. Förekomsten är snarlik föregående år med koncentration till vissa områden. Detta resultat är något fler än 34 par 2022 och 24 par 2023 (*Fåglar i Skåne*), men det är ingen exakt vetenskap att bedöma antal par utifrån rapporteringen till Artportalen. Det tycks i vart fall inte som att förekomsten har minskat i Skåne. En inte alltför kvalificerad gissning är att vi kommer att få se en fortsatt spridning och ökning framöver, som inte nödvändigtvis sker med stora steg från ett år till ett annat.

Åtminstone en ny häckningslokal har jag kunnat hitta bland årets rapporter. Det gäller en konstaterad häckning vid Rössjöholm, söder om Rössjön, i Ängelholms kommun. En annan intressant observation gällde en sjungande hane på den skånska sidan av Svenske-myra i Örkelljunga kommun 25 maj. Det kan

förstås vara så att denna fågel fanns på plats under en längre tid och därmed borde ha inkluderats i sammanställningen som ett revir. Och lyckades denna hane locka till sig en hona kan häckning ha ägt rum.

De svarthakade buskskvättor som väljer att slå sig ner på skånsk mark har egentligen inte så stora krav. Det tycks räcka med högre vegetation i form av gräs eller vass och inslag av buskar eller lågvuxna träd. De skånska mossarna tycks också vara intressanta för svarthakade buskskvättor. Det saknas inte utrymme för arten att på sikt blir riktigt talrik och en karaktärsart i landskapet.

RICHARD OTTVALL
HÖÖR

Sandöprojektet 2024

Detta år avslutade vi vårarbetet på Sandön* 17 april efter nära 200 mantimmar. Stormen "Pia" som drog in några dagar före jul 2023 och dessutom från nordväst rörde om ordentligt på ön. Den raserade nätet mot nordväst och begravde tidigare utlagd sjösten och snäckor under uppspolad sand, men vräkte samtidigt upp tonvis med sjösten över ena piren i Årnacke hamn ca 3-4 km västerut. Vi erbjöd oss att hjälpa till med bortforslingen och ca 5 ton förflyttades, först med bilsläp och sedan i skottkärror, på bron ut till reservatet. Dessutom åtskilliga säckar med "nya" snäckskal. Ett styvt jobb för några 70-plussare.

En bättre markduk, som används mot invasiva växter, hade vi dessförinnan lagt ut på ca 30 % av ytan. Det visade sig dock att såväl vass som strandråg, rallarrosor och en del annat växte rätt igenom även denna duk.

* Fotnot: Sandön ligger nära Rönneåns utlopp i Skälderviken och KOF har restaurerat området under flera säsonger. Arbetet är tidigare presenterat i *Anser* 2023:1 och 2023:4.

Hur gick det då för fåglarna? Även i år nöjde sig småtärnorna, med tillfälliga besök under våren och fisktärnorna fick problem i början av kläckningsperioden av oklar anledning. Det märktes i webbkameran att det blev en märkbar oreda i stora delar av kolonin. Visserligen var vädret inte det bästa i början och dessutom härjade fågelinfluensan åter i Skåne. Dessutom kilade det omkring en del möss i kolonin. Hur som helst så kom i år ca 35 fisktärneungar på vingarna vilket var betydligt färre än förra året trots att antalet häckande par var fler. Samtliga döda ungar vi hittat efter häckningarna har varit i storlek som nyckläckta och svåra att upptäcka. Troligen fanns det ett stort mörkertal. Cirka en överlevande unge per häckande par är ungefär samma som 2022. Första ungen kläcktes 2 juni och de sista precis som förra året i slutet av juli.

Behållningen i år blev häckning av skärfläcka med tre par. Visserligen blev det bara tre ungar som dessutom försvann efter kort tid, men det bådär ändå gott inför framtiden.

Sensommarröjningen är nästan avslutad. Foto: Tommy Strandek.

Även skrattnås (1 par) blev ny häckningsart. En knappt flygg unge sågs 28 juni och överlevde alltså. Dessutom fanns som vanligt några par strandskator och större strandpipare, men med endast ett par överlevande ungar av vardera. En havstrut som specialiserat sig på att ta pulli patrullerade området var troligen huvudorsak till bortfallet. Den kom lågt över vattenytan i skydd av vassen och tog bl.a. en ganska stor strandskateunge mitt framför ögonen på en av undertecknade. Inte ens tärnorna hann med i svängarna och ännu mindre strandskateföräldrarna som bara var några decimeter bort.

Webbkameran stängde vi ner en månad i förtid eftersom laddningsregulatorn havererade. Ett par skärfläcka kunde följas på nära håll i kameran under häckningen, medan såväl strandskatorna som strandpiparna höll sig utanför rutan i år.

MATS ANDERSSON
VEJBYSTRAND

LARS FORSÉN & TOMMY STRANDEK
ÄNGELHOLM

Bister är vinternatten

Den 22 september 2024 kl. 14.43 besegrades ljuset av mörkret. Åtminstone såtillvida att på våra nordiska breddgrader blev nätterna från och med följande dygn längre än dagarna. Så är det med sakta ökande mörker under 91 dygn, från höstdagjämningen till vintersolståndet 21 december, som inträffar kl. 10.20 för att vara exakt.

Hos oss i norr är kontrasten mellan sommarens ljus och vinterns mörker enorm. Vi människor inrättar våra egna "dagar" och "nätter" som det passar oss utifrån våra aktiviteter. Men betänk hur fåglar och andra vilda varelser är utlämnade åt den riktiga, astronomiskt bestämda rytmen. Men ur naturens och det vildas perspektiv är det något helt nytt att lysa upp mörkret, och att i någon mån övermanna det. Det leder rentav till att mörker kan vara en bristvara, även om vi inte brukar tycka så.

Skillnaderna här i norr är som sagt väldiga mellan hur mycket ljus vi har i juni och juli och timmarna med mörker i november och december. Det har visat sig att de fåglar som normalt sover när det är mörkt kan kompensera sommartid för ljusets dominans. Exempelvis tar starar då och då en kort sovstund dagtid, en liten tupplur eller som vi ofta säger nu, en powernap. Annars är sommarens långa dagar intensivt aktiva.

Men så kommer oundvikligen alltmer höstligt mörker och på vintern kan det vara svårt

att hinna äta tillräckligt medan det ännu är ljust. Och med mörkret kommer kylan. Vinternattens stjärnhimmel är köldens boning. Då kan några gram kroppsfett vara avgörande om fågeln får uppleva den trevande gryningen. "Det är vad en kungsfågelkropp har att sätta emot den bottenlösa kölden" som Björn Berglund (1938–2021) uttrycker det i *Tusenårsblad* (Forum, 1982) och fortsätter: "Så smal är livsmarginalen, eller omvänt, starkare är inte vintern i sin grymma natt än att dess våld kan motverkas av 1,5 gram fett mellan musklerna i en kungsfågel ... Kungsfågeln, som är minst, befinner sig i yttersta marginalen, några droppar varmt blod mot universums köld".

De fåglar som under vinternattens vila har "tak över huvudet" är i en bättre position än de som sitter på öppen nattkvist. Så även mot predatorer. Det kan vara tak i bokstavlig bemärkelse. Talgoxar och blåmesar i en fågelholk, eller i en begagnad hackspettbostad, har det någorlunda gynnsamt innanför fyra väggar, och ännu mer så om det blåser, regnar eller snöar. Kroppsvärme går förlorad men hejdas, om än minimalt, av holken. Med en kroppstemperatur på 41–43 grader är fåglar varmare än däggdjur. Om så behövs kan de sänka kroppstemperaturen med så mycket som 7–8 grader till ett tillstånd som kallas hypotermi. Tätortsbebyggelse brukar höja temperaturen någon grad, bebyggelse ger en del lä och i trädgårdar

finns ofta nattliga gömställen. En tät, frodig murgröna kan gynna en rödhake som upprätt-håller vinterrevir. Hos flera fågelarter sover individer tillsammans för att värma varandra och då är det förstås bäst att vara i mitten. Det gäller inte minst stjärtmesar och gärdsmygar där ute i det ruvande mörkret. Och kungsfåglar: "Tillsammans bildar de ett kompakt klot, ett nystan av uppburrade fjädrar ... I vinternatten förstorar den sig tillsammans med de andra till en kollektiv sov kropp och får då ett omfång motsvarande ... en koltrast. De är stora när de sover. Men blir åter minst när de vaknar" som Björn Berglund sammanfattar deras vistelse i natthärbärgat i en tät gran.

Vad händer med fåglar, fladdermöss och alla andra vilda varelser när mörkret inte längre är helt mörkt efter uppfinningen av artificiellt ljus? "Ljus och mörker har styrt livet i miljarder år med en uråldrig och taktfast rytm ..." som Johan Eklöf uttrycker det i *Mörkermanifestet* med undertiteln *Om artificiellt ljus och hotet mot en uråldrig rytm* (Natur & Kultur, 2020). Han fortsätter: "Ljusföroreningar har seglat upp som ett av våra verkligt stora miljöproblem, om än obekant för de flesta". Och det är bara

ett och ett halvt århundrade sedan glödlampan uppfanns. Idag kan vi knappast föreställa oss världen utan våra ljuskällor. "Människans tendens att vilja lysa upp sin värld gör att jorden i dag, sedd från rymden, tycks glöda i natten. Varje stad och varje gata syns långväga ut i det kosmiska mörkret ..." Otaliga är antalet fåglar som blir missledda av våra ljus och kolliderar med våra byggnadskonstruktioner. Det händer i staden och mot ensliga fyrar. Å andra sidan kan belysningen locka koltrasten att tidigt på året sjunga medan det ännu är natt. Att uppmärksamma och rentav hylla mörkret är inte temat i många böcker, så *Mörkermanifestet* rekommenderas.

Även med mycket människoskapat ljus i våra dagar finns vanligtvis mycket mörker, lugn och tystnad att uppsöka. Men så plötsligt en natt: oljud och blixtrande ljus i de flesta riktningar. Nyårsnatten måste vara helt osannolik och skrämmande med många nattade fåglar mer eller mindre panikslagna. Men traditionen med fyrverkerier är stark och sällan skänks det nattvilande vilda en tanke i sammanhanget.

ARNE OHLSSON
LUND

SkOFs styrelse
&
Ansers redaktion

önskar

Alla Medlemmar och Läsare

GOD JUL & GOTT NYTT ÅR!

Stefan satte svenskt rekord i Birdstreak

Birdstreak är ett nytt fenomen inom fågelskådningen. Det går ut på att man varannan dag måste bocka av en fågelart man sett eller hört de senaste två dygnen i Sverige. Det är en ny art per gång, så det gäller att ha kvar enkla arter länge. Det är taktiskt att först bocka av arter som är svåra att få se senare under året, och förstås rariteter. De vanliga arterna sparar man till sämre dagar. Det är okej att bocka av en art dag ett, för att sedan byta till en bättre art dag två. Dock "läses" tvådagarsperioden i samma ögonblick som nästa period tar vid. Efter det får man inte ändra. Alla arter är lika mycket värda - en lövsångare är lika viktig som en härfågel.

Birdstreak leder till bra vardagsskådning. Man blir alert på vägen till butiken, under lunchrasten och vid hemmalokalen. Man måste ut och skåda kontinuerligt, minst varannan dag, vilket kan bli utmanande för de som har heltidsarbete. Man kan inleda sin Birdstreak när man vill, t.ex. vid årsskiftet. Och sedan ser man hur många dagar man kan hålla på innan man "spricker".

Birdstreak uppfanns av David Klingan Klingberg och Oskar Jonsson för sex år sedan. Klingan kom på det i löpspåret. Han höll på med Runstreak som innebär man springer minst 1 engelsk mile per dag så många dagar i sträck som möjligt. Birdstreak blev ett sätt att främja vardagsskådningen på, ett friskvårdsprojekt där lunchpromenader och att ge sig ut efter jobbet blev viktiga. En del av de som håller på checkar in sina arter i ett delat Exceldokument. Vill du veta mer om Birdstreak så finns det en Facebookgrupp med samma namn. Gruppen har 76 medlemmar när detta skrivs.

Stefan Siwersson från Helsingborg slog svenskt rekord i Birdstreak när han lyckades bocka av en ny art varannan dag från 1 januari 2023 till 25 september 2024. Han kom därvid upp i 317 arter. Jag ringde upp Stefan, gratulerade till rekordet och bad honom berätta lite.

I sin ungdom var Stefan aktiv skådare i Helsingborgs Fältbiologer, men la sedan skådningen på hyllan under många år. För några år sedan tog han upp skådningen igen efter att ha sett moltonisångare vid ett familjebesök på Ottenby. Eftersom han numera är pensionär har han gott om tid för skådning. Därför har han börjat årskryssa

och under fyra år i rad haft över 300 årskryss, vilket är mycket.

Stefan berättar att han började med Birdstreak mest på skoj i januari 2023. Dessutom hängde skådarkompisarna Dan Persson och Petter Olsson på. Det blev kul att följa fågelåret och anpassa sin skådning efter säsongens arter tillsammans med sina kompisar. Han berättar att det inte varit så svårt eftersom han ändå är ute i fält nästan dagligen. Men det blir som en tävling och det gäller att vara taktisk.

Stefan inledde januari 2023 med "svåra" arter som amerikansk blåsand, blåvingad årta, svart-halsad dopping, rödhuvad dykand, alkekung och praktejder. Det fanns gott om ovanligheter i Skåne den månaden. Mesar, kråkfåglar och måsar väntade han i gengäld med så länge som möjligt. Besök i Härjedalen, Öland och Nedre Dalälven planerades in för att kunna uppleva andra delar av Sveriges fågelfauna. Vid Nedre Dalälven finns de för skåningar svåra arterna vittryggig hackspett, gråspett, tretåig hackspett och slaguggla. För att kunna bocka av en art varannan dag krävdes att Stefan stannade i området ett antal dagar, vilket blev en trevlig upplevelse. Senare samma år på väg till Öland såg Stefan större turturduva och rödvingad vadarsvala samma dag. Valet var svårt, men han bockade av större turturduva. På Öland hopade sig sedan ovanligheterna. Rödhuvad törnskata, stäpphök och aftonfalk under samma dag. Vilken art skulle han bocka av, och vilka skulle han spara?

Efter sommaren 2024 blev det allt mer utmanande att bocka av nya arter varannan dag. Dan och Petter föll ifrån, och när Stefan noterade rödhake 25 september så kom det att bli den sista arten i hans rekordlänga serie.

MIKAEL ARINDER
KÄVLINGE

Gamla namn, nya namn och konstiga namn

Människan har alltid haft fåglar runt omkring sig och innan vi hade bestämda namn på alla arterna fanns det många lokala namn på både arter och grupper av fåglar. Innan jag berättar vidare nämner jag att vi i Sverige alltid skriver fåglarnas namn med små bokstäver. Men för att tydligt märka ut de gamla namnen i denna text skriver jag dessa med stor förstabokstav.

Man gav ofta fåglarna namn efter utseendet och för horn- och jordugglor var namnen Skogsuf och Kortörad uf. Hornugglan lever ju främst i skogsmiljöer och jordugglan har kortare "horn" på huvudet än hornugglan. Det var alltså inga dumma namn. En del fåglar har fjäderbekladda ben och en sådan är fjällvråken. Den kallade man Fjösbent vråk förr i tiden! Kungsfågeln är vår minsta fågel

och den ses ofta i granskogar. Och det var nog den lilla storleken som gav den namnet Granlus – inte helt tokigt tycker jag. Många fåglar ändrar färg på fjäderdräkten och har så kallade vinter- och sommardräkter. Denna förändring gav den nuvarande kärrsnäppan det krångliga namnet Föränderlig strandvipa.

Man betraktade också fåglar som antingen nyttiga eller skadliga och en del namn var inte så trevliga. Sparvhöken lär till exempel ha kallats för Elakfågel i vissa trakter.

Småfåglar blandades ofta ihop och gick under gemensamma namn. Bästa exemplet är nog gruppnamnet som främst gällde för gråsparvar, pilfinkar och liknande fåglar. De kallades på olika håll för Pjoddar, Spinkor och Täcklingar.

Kortörad uf. Foto: Mikael Arinder.

Granlus. Foto: P-G Bentz.

Flera äldre namn var inte så tokiga och här kan nämnas Skogsskata (nötskrika), Snöskata (björkrast) och Blåduva (skogsduva). Ett annat äldre namn som jag tycker är mycket bättre än dagens gäller entitan. Den kallades förr för Kärrmes och det passar ju bättre eftersom den trivs i kärrmiljö, medan enebuskar inte är så populära. Ett annat gammalt namn används ofta av folk än idag, ofta med negativ underton och det är Ålakraån, alltså storskarven. Den har även kallats för Havstjäder!

En del fåglar har fått namn efter hur de låter, de är alltså ljudhärmande. Här hittar vi t.ex. steglits och bland änderna kricka och åрта. Andra namn är bara konstiga och här kan vi nämna talgoxe. Denna mes är ju inget kreatur!

Några arter har fått nya namn under senare tid och här har vi härmsångaren som faktiskt har fått nytt namn tre gånger. Från

Havstjäder. Foto: P-G Bentz.

början hette den Bastardnäktergal, sedan Gulbröstad sångare, därefter Gulsångare och numera alltså härmsångare. Härmsångaren har en mäktig sång, härmar gärna andra fåglar och har en gulaktig undersida. Det förklarar nog de fyra namnen. En annan som fått nytt namn för inte så längesedan är tornseglaren som förr hette Tornsvala.

Vi har också svenska namn på alla utländska fåglar och här byter man namn lite oftare. Alla arter som tidigare hade opassande "förnamn" som neger, hottentott, zigenare och eskimå har idag fått nya och trevligare namn.

Slutligen kan nämnas att det finns en fågel vars namn även kan gälla för en människa. Det är gröngölingen, alltså den ovana nybörjaren!

KENNETH BENGTTSSON
ARLÖV

Zev Labinger

Född i USA flyttade Zev Labinger till Israel på 1980-talet.

Han arbetar aktivt med naturskydd
och fångar natur och fåglar med penna och pensel.
Landet är tätbefolkat, men har en rik fågelfauna
som åtnjuter mer skydd än i många andra länder.

Zev är bildkonstnär, musiker och ekolog. Han är född i USA men immigrerade till Israel 1986 (på grund av fågellivet!), där han nu bor med sin fru och två döttrar. Hans intresse för naturen och främst av fåglar, tillsammans med konst, är starkt sedan elva års ålder. Han tog sin B. Sc. på Wildlife and Fisheries Biology, University of California 1985 och sin M. Sc (*cum laude*) på Department of Zoology, Tel Aviv University 1991. Under tiden studerade han konst på University of California (Santa Barbara City College) och på Emek Yizreel och Oranim colleges i det nya hemlandet.

Zev arbetade som viltbiolog hos US Forest Service, US Fish and Wildlife Service och som miljökonsult åt statliga förvaltningsorgan samt åt fristående organisationer. I det nya hemlandet var han samordnare av naturskydd och forskning hos Israel Ornithological Center som ingår i Society for the Protection of Nature in Israel (SPNI)* under mer än 15 år innan han blev konstnär på heltid.

Han sitter med i internationella Artists for Nature Foundation och har haft utställningar i hemlandet och i andra länder. Zevs verk finns i privata sam-

lingar, museer, fälthandböcker och andra böcker. Fascinerad av samband och relationer omfattar hans konst olika inriktningar, från traditionellt naturmåleri till mötet mellan naturen och samhället. Han är initiativtagare och koordinator av Hula Valley International Artists for Nature och har deltagit i projektet Dead Sea Artists for Nature. Konstnärer från olika delar av världen har här gått samman för att skapa uppmärksamhet om hoten mot Döda havet och omgivande landskap.

(Översättning: Arne Ohlsson)

*Fotnot: BirdLife Internationals partner i Israel, grundad 1953.

Zev Labinger (född 1962)

zev_labinger@yahoo.com

Facebook: www.facebook.com/labingerArt/

Instagram: [zevlabingerart](https://www.instagram.com/zevlabingerart)

Hemsida: labinger.wixsite.com/zevsart/

Zevs verk:

1. Bonelli's Eagle in Wadi Dragot. Oil on canvas. (Sidan 54).
2. Bearded Vulture in Judean Hills. Watercolor on paper. (Sidan 55 överst).
3. Black Francolin. Watercolor on paper. (Sidan 55 nederst)
4. Eagle Owl crossing the road. Acrylic on board. (Föregående uppslag).
5. Purple Heron at Kfar Ruppim. Watercolor on paper. (Ovan).
6. Barn Owl. Watercolor on paper. (Motstående sida).

LOKALKLUBBARNAS PROGRAM VINTERN–VÅREN 2025

Alla SkOFs medlemmar är välkomna att delta i lokalklubbarnas programverksamhet.
Om inte annat anges gäller ordinarie samlingsplats.

Lokalklubbarnas program uppdateras löpande.
För aktuell information – besök respektive klubbs hemsida.

Datum	Programpunkt	Arrangör
December 2024		
5	Hur går det för Skånes dagfjärilar? Med Lars Pettersson. Kl. 18.00 Åvalla församlingshem, Ängelholm.	KOF
7	Gäss m.m. vid Verkasjön/Alunbruket. Samling på p-plats vid Verkasjön kl. 09.00.	SÖSFK
7	Pugerup–Sjöholmen–Rönneholms mosse. Samling Idrottsplatsen Snogeröd kl. 08.30.	GJUSE
8	Kust- och parkfåglar i Lomma och Alnarp. Samling P-platsen Sjölandstorg i Malmö kl. 09.00.	MO
8	Örnar och gäss. Samling kl. 09.00 vid P-platsen Naturevetarevägen 2, Lund.	LFK
8	Lusseskådning med glögg och pepparkakor. Parkeringen vid Stureholms våtmark kl. 10.00–13.30.	KOF
14	Gåsräkning. För info kontakta Evert Valfridsson.	NÖSFK
26	Vandring längs Linnérundan. Samling kl. 10.00 vid Naturum Vattenriket, Kristianstad.	NÖSFK
26	Hallands Väderö. Samling Torekovs hamn kl. 09.45.	KOF
Januari 2025		
4	Örnräkning. För info: Nils Waldemarsson 0706 526 311 eller nils.waldemarsson1948@gmail.com.	NÖSFK
11	Gåsräkning. För info kontakta Evert Valfridsson.	NÖSFK
12	Ostkustvinterns fåglar. Samling kl. 09.00 parkeringen Äspet, Åhus.	NÖSFK
18	Fyledalen. Samling på P-platsen nordväst Lyckås kl. 08.00. Kontaktperson: Bengt Celander 0709 299 588.	SÖSFK
19	Lunds reningsverksdammar. Samling kl. 09.00 vid Värpinge busshållplats.	LFK
19	Vinterfågelvandring. Samling kl. 09.00 vid Bjuvs vattentorn.	KOF
26	Malmö hamnar. Samling kl. 09.00 P-platsen vid Sjölandstorg, Malmö.	MO
Februari		
9	Sydvästskåne. Samling kl. 08.00 Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK
15	Tosteberga–Landön. Samling vid Tosteberga hamn kl. 09.00. Kontaktperson: Kent Andersson 0762 828 770.	SÖSFK
16	Värpinge. Samling kl. 09.00 P-platsen vid Sjölandstorg, Malmö.	MO
Mars		
9	Västkusten. Samling kl. 08.00 Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK
22	Näsbyholmssjön. Samling kl. 08.00 på P-platsen vid Näsbyholmssjön. Kontaktperson: Tina Nilsson 0705 697 369.	SÖSFK
23	Tygelsjöbäckens mynning. Samling kl. 09.00 P-platsen vid Sjölandstorg, Malmö.	MO
April		
1	Malmöns närhet. Samling kl. 18.00 P-platsen vid Sjölandstorg, Malmö.	MO
13	Vombområdet. Samling kl. 07.00 Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK
13	Rönneholms mosse. Samling kl. 09.00 P-platsen vid Sjölandstorg, Malmö.	MO
26	Klingavälsåns utlopp, Vombs ängar och Krankesjön. Samling på COOPs parkering vid Sjöbo Väst kl. 08.00. Kontaktperson: Lars Leonardson 0706 913 186.	SÖSFK
Maj		
4	Fyledalen. Samling kl. 07.00 Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK
4	Öresundsdammar, Slottsparken. Samling kl. 09.00 Ribersborgs Kallbadhus.	MO
10	Sandby strand. Samling kl. 08.00 på badparkeringen vid Sandby strand. Kontaktperson: Marie-Louise Barany 0767 808 448.	SÖSFK
18	Linnérundan i Vattenriket. Samling kl. 06.00 Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK
18	Skanör. Samling kl. 08.00 P-platsen vid Sjölandstorg, Malmö.	MO
25	Falsterbo. Samling kl. 06.00 Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK

LOKALKLUBBAR I SKÅNE

GÖINGEBYGDENS BIOLOGISKA FÖRENING (GBF) www.gbfnatur.se
Kontaktperson: Håkan Winqvist, 0725 79 48 66, familjen.winqvist@telia.com

KULLABYGDENS ORNITOLOGISKA FÖRENING (KOF) www.kof.nu
Samlingsplats: Meddelas i programmet.
Kontaktperson: Tommi Sandberg, 0707 23 19 09, totta.sandberg@yahoo.se

LUNDABYGDENS FÅGELKLUBB (LFK) www.lundabygdensfagelklubb.se
Samlingsplats: Meddelas i programmet.
Kontaktperson: Helena Heyman, 0736 18 96 68, helena.heyman@telia.com

MALMÖORNITOLOGERNA (MO) www.malmorn.se
Samlingsplats: P-platsen vid Sjölandstorg (korsningen Roskilde-/Margaretavägen).
Kontaktperson: Sven-Erik Svensson, 0706 65 64 32, svenerik.svensson1949@gmail.com

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (NÖSFK) www.spoven.com
Samlingsplats: Parkeringen vid naturum i Kristianstad.
Kontaktperson: Evert Valfridsson, 0706 02 30 45, evertvalfridsson4@gmail.com

RINGSJÖBYGDENS FÅGELSKÅDARE (GJUSE) www.gjuse.se
Samlingsplats: Parkeringen vid ICA Kvantum i Hörby.
Kontaktperson: Lars-Olof Nilsson, 0723 93 74 14, lars-olof.nilsson1@outlook.com

SYDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (SÖSFK)
Samlingsplats: Meddelas i programmet.
Kontaktperson: Bengt Celander, 0709 29 95 88

GLADORNA – NÄTVERKET RAPPHÖNAN SKÅNE
Samlingsplats: Västra Stationstorget Lund (baksidan av tågstationen).
Kontaktpersoner: Monica Pedersen, 0735 50 61 47, mOnick@hotmail.com
Eva Engberg, 0708 25 66 50, seeveg@gmail.com

MEDLEMMARNA I SKOF KALLAS HÄRMED TILL ÅRSMÖTE LÖRDAGEN 8 MARS 2025

PLATS: Ekologihuset, Sölvegatan 37, Lund

SKÅNES ORNITOLOGISKA FÖRENING håller årsmöte lördagen 8 mars 2025.
Även i år kommer föreningen att ha ett medlemsmöte med olika föredrag
och möjlighet till mingel.

Medlemsmötet pågår från kl. 9.30 till 13.30.
Själva årsmötet äger rum kl. 13.30–14.30.

För mer information och dagordning – se sidan 72.

PROGRAM VINTERN 2025

Nu är det dags för vinterns föredragskvällar i SkOFs regi!

Föredragen börjar kl. 19.00 i Blå hallen på Ekologihuset.

Endast insläpp genom huvudingången mot Sölvegatan senast kl 19.15.

Infart till parkeringen (som är avgiftsbelagd) sker via Ole Römers väg.

För att möjliggöra för dem som inte kan komma till Ekologihuset kommer vi även att sända föredragen digitalt via Zoom.

På SkOFs hemsida och Facebooksida kommer det inför varje föredrag att finnas en länk till Zoom. Via denna kan intresserade koppla upp sig, se föredraget och höra föredragshållaren. OBS! Länken till själva föredraget skall användas först strax före föredraget.

27 januari – Teet Sirotkin: *”Skåda med öronen”*

Teet har lagt stora delar av sitt liv på att spela in och analysera fågelläten. Han ska både berätta om tekniken bakom detta och lära oss skilja på några svåra artpar. Kan man dra en sibirisk piplärka på sträck? Hur skiljer man på ticksparvar? Hur låter egentligen en sibirisk järnsparv? Förhoppningsvis har ni vässat era fältkunskaper betydligt efter föredraget.

Garfåglar. Målning: John Gerrard Keulemans (1842–1912).

3 februari – Søren Faurby: *”The lost avian diversity” – ”Den förlorade fågelmångfalden”*

There are approximately 11,000 species of birds throughout the world, but there used to be more. In this talk Søren will discuss the species driven to extinctions by humans, both the ones that left fossils evidence and the ones that did not. He will mention some of the examples of the species we no longer can see and discuss some of the consequences their losses may have on the ecosystems.

Föredraget kommer att vara på engelska men frågor kan ställas på svenska eller engelska.

PROGRAM VINTERN 2025

10 februari – Martin Green:

"Hur går det för fjällens fåglar och hur vet vi det?"

Martin från Svensk Fågeltaxering och LUVRE, berättar om hur det går för fjällens fåglar just nu och om utvecklingen under det senaste dryga halvseket. Vilka arter har ökat i antal? Vilka har minskat? Hur klarar sig fjällfåglarna i en allt varmare värld?

Foto: Åke Lindström.

17 februari – Johan Eklöf:

"Om fladdermöss och mörkret"

Vid tidpunkt för manus till *Anser* var texten inte klar. Information om föredraget kommer att finnas på SkOfs hemsida.

24 februari – Martin Eskilsson:

"Kattuggleprojekt i Falkenberg 2023/2024"

Från hösten 2023 till sensommaren 2024 har Martin följt ett kattugglepar och deras häckning på Grimsholmen i Falkenberg. Uppdateringar om projektet har skett löpande på sociala medier och fått uppmärksamhet i tv, radio och tidningar. Martin summerar året som gått med fakta och reflektioner samt med bilder från resan för kattugglefamiljen.

Foto: Martin Eskilsson.

Falsterbo Bird Show 2024

Årets Falsterbo Bird Show genomfördes fredagen 30 augusti, lördagen 31 augusti och söndagen 1 september. Vädret var strålande med blå himmel och behaglig sensommartemperatur.

Text: Arne Ohlsson

Foton: Mikael Arinder, Göran Lundqvist & Arne Ohlsson

Under flera år har vi haft tur med vädret som ju betyder så mycket för arrangemanget. Besökarna kunde glädja sig åt ett rikt rovfågelsträck med inte minst bivråkar och någon fiskgjuse. Likaså passerade några vita storkar, en svart stork och ägretthägrar lyste vita mot himlen. Som tidigare år erbjöds besökarna, ca 2 700, ett rikligt utbud av optik, böcker, konst, honung, fågelmat och mycket annat. Flera resebyråer lockade med spännande resmål runtom i världen. Intervjuer och intressanta föredrag var en viktig del av programmet. Falsterbo Bird Show är ett stort och viktigt event för fågel- och naturintresserade varje år i brytningen mellan sommar och höst med sitt stora flyttfågelsträck.

Fågelguidningar vid Falsterbo fyr är mycket uppskattade. Här ses en grupp inifrån Fyrshopen.

Guidade turer i sensommarmörkret ger spännande inblickar om nattflyn som annars mestadels lever i det fördolda.

SkOFs och Falsterbo
Fågelstations monter.
Från vänster John Kvarnbäck,
Rachel Muheim och
Arne Ohlsson.

Skådning på Skanörs ljung
under blå himmel.

Aktiviteter för barn är viktiga. Att upptäcka
natur och fåglar i unga år ger ofta ett livs-
långt intresse.

Storkprojektet fick ett välkommet
bidrag på 7 500 kronor från
Falsterbo Bird Show.

Vinterfåglar inpå knuten 24–27 januari 2025

Sista helgen i januari räknar vi hur många fåglar vi ser vid våra fågelmatningar runt om i landet. Det är en mycket populär aktivitet, för här kan alla vara med och bidra genom att enkelt rapportera vilka fåglar och hur många av respektive art man ser samtidigt vid fågelmatningen. De senaste åren har runt 20 000 rapporter kommit in, varav 1 500 från Skåne. Enskilda personer, föreningar, skolklasser och många andra har deltagit. Nu vill vi ha in ännu fler rapporter!

Tack vare alla rapporter får vi en bra bild över de fåglar som tillbringar vintern hos oss. Talgoxen är den talrikaste vinterfågeln i landet, följd av blåmes och pilfink, men efter denna trio varierar topplistan från år till år. I Skåne ser listan lite annorlunda ut för här toppar pilfinken.

De fåglar som ska räknas är de som är framme vid din fågelmatning. Du kan välja att räkna dina matgäster när som helst under perioden, och du rapporterar det högsta antalet du ser samtidigt av samma art.

BirdLife Sverige arrangerar räkningen i samarbetet med landets regionala föreningar.

Registrera dig och rapportera på
www.vinterfaglar.se

**Köp ditt fågelfrö lokalt i
butiken på Norregården!**

*Egna blandningar av hög kvalité
Alltid öppet för självbetjäning*

Sjöstorp 301, Dalby
2 km från Dalby Söderskog
norregarden.se

Foto: P-G Bentz.

Havre till vintergäster

Sensommardag utanför Södra Sandby med ännu värmande sol. En självbindare dragen efter en röd traktor skördar mogen havre i lugnt tempo. Den har varit en viktig gröda i Sverige sedan 1700-talet. På fältet ligger knippen av havrestråna i långa, prydliga rader. Några månader senare är de julkärvar. Då upprätthåller de en svensk tradition att bjuda vinterns fåglar på något att äta när årstiden är kärv och dagarna korta. En "muta" så att småfåglarna runt gårdarna i övrigt skulle avstå från att äta den fattige bondens skörd, så var det tänkt från början. På julaftons morgon skulle julkärven sättas ut. Många gånger har den avbildats på julkort och andra vintermotiv, ofta med domherrar och flera andra fågelarter som låtit sig lockas till det lilla enkla gästbudet.

Idag är julkärven så gott som utkonkurrerad av vildfågelblandningar från de många butiker som säljer frön, talgbollar och annat näringsrikt som de övervintande fåglarna så väl behöver i hopp om livets fortgång och ännu en vår. Men visst ser en julkärve trevlig ut och alltså faller den åtminstone gulsparven i smaken.

ARNE OHLSSON
LUND

Foto: Arne Ohlsson.

Citatet:

Efter att ha observerat ett för tiden makalöst ormvråkssträck med 3 500–4 000 vråkar över Skanörs ljunng mellan klockan 10.28–13.00 den 15 september 1939 sammanfattade Gustaf Rudebeck upplevelsen:

"När rovfågelsträcket kl. 13.00 plötsligt starkt minskade och i det närmaste upphörde, kastade vi oss i skuggan av den lilla tallungen norr om vägen. Våra ögon värkte och nackmuskeln voro stela. Men vi hade sett ett fågelsträck som kanske ingen ornitolog sett förut i Sverige. Ja, jag tvivlar på att någon sett det på närmare håll än vid Bosporen".
(ur Gustaf Rudebecks dagböcker).

Gustaf – Alltid på hugget! Foto: Carl Gustaf Edhardt/N.

Höstens Örnblick

Att reagera för något brunt långt ute över havet, följa detta något, börja ana ugglor i mossen och slutligen slå larm om att något ovanligt är på gång kräver en örnblick.

Vi utnämner därför Tomas Svenssons fynd av Skånes första brunsula vid Nabben 25 september 2024 till höstens Örnblick.

Så här gick det till med Tomas egna ord hämtade från Falsterbo Fågelstations hemsida.

"Spanar över en för dagen väldigt tom västsida och får in en sula någon kilometer åt nordväst. I vanlig avrapporteringsanda utbrister jag instinktivt till Mattias Ullman, som bokför havssula, att "här kommer en sula ... en riktigt mörk en". Känner dock att något är konstigt då den känns väldigt märklig jizz-mässigt och är helt chokladbrun ovan. Fortsätter titta, känner mig förvirrad och börjar få puls och säger att den ser väldigt brun ut. Egentligen vågar jag nog inte tro att det är något bra. I början av Måns

Karlssons fantastiska dokumentationsfilm hör man mig ropa till de många utländska skådarna att de ska "look at this gannet", och mycket modigare än så vågar inte jag vara vid själva passagen. Snart tittar alla på fågeln och alla undrar nog om inte... Trots att den glider förbi rätt nära vågar vi dock knappt tro vad vi sett. Först efter lite bildtittande och bild-googlande vågar vi dra den kanske nära på uppenbara slutsatsen: det är en brunsula! Ett av de allra tyngsta fynden i Falsterbo någonsin är ett faktum! Fyndet är Skånes första och det tredje för Sverige efter två fynd av fåglar sittande på båtar 2021 resp. 2023. I Storbritannien fanns inga fynd före 2019 om jag förstår rätt, men nu har det gjorts cirka tio fynd där. Jag tror att vi kan vänta oss fler fynd i Sverige!".

Fyndet är ännu inte behandlat av Rk och således inte formellt godkänt. Men vi tror bestämt att det blir så. Vad som bör vara samma fågel sågs återigen vid Nabben 27 september och kunde då, via andra skådare, följas via Ystad och Sandhammaren tills den slutligen försvann ur sikte mot Bornholm. Två dagar senare, på eftermiddagen 29 september, sågs en brunsula från flera obsplatser på östra Öland. Där var den för övrigt nära att dö i klorna på en havsörn och flydde ganska snabbt till havs. Två dagar senare dök samma fågel upp i Faxø Ladeplads i Danmark (sydväst Falsterbo) och sågs i området 1-2 oktober.

Historien om denna brunsula kan mycket väl ha börjat i slutet av augusti i år. Då sågs nämligen en fågel vid Skagen i Danmark och foton indikerar att det med stor sannolikhet handlade om samma individ som senare besökte Falsterbo och flera andra platser.

Tomas Svensson tre minuter efter att han upptäckt Skånes första brunsula. Foto: Mattias Ullman.

Brunsulan vid upptäckten intill Nabben, Falsterbo, 25 september 2024. Foto: Tomas Svensson.

Förmodligen passerade även Sveriges andra brunsula både Skåne och Öland innan den landade på en Finlandsfärja (!) på väg till Stockholm i augusti 2023. Den var då i dåligt skick och dog strax efter att båten nått hamn i Stockholm. Vi ska också nämna att Sveriges första fynd gäller en brunsula som fotograferades sittande på relingen på en fiskebåt i havet utanför

Bohuslän i november 2021. Denna fågel sågs bara av skepparen!

Danmarks första fynd gjordes vid Bornholm i september 2020 och ett andra (av en döende fågel) längs västra Jyllandskusten i november 2023.

KENNETH BENGTLSSON
ARLÖV

Brunsulan i Faxe Ladeplads i Danmark 2 oktober 2024. Foto: Sakari Kauppinen.

Bo Petersson

Bo Petersson, ursprungligen från Värmland men sedan länge bosatt i Skåne, driver vad som förmodligen är Sveriges största privata ringmärkning nära Bingsmarken på sydkusten.

Vi beslöt att ta reda på lite mer om honom och hans ringmärkning.

Vad fick dig att fastna för fåglar från början?

Jag fick Sigfrid Durangos *Fåglarna i färg* när jag fyllde sju. Det här var före moderna fälthandböcker och Durangos bok var väl spridd i landet. Jag började titta efter fåglarna runt omkring mig, om jag kunde hitta dem i boken, och fick kontakt med andra, yngre skådare genom en grupp i Karlskoga. Det var en fritidsledare i Karlskogas Biologiska Förenings regi som samlade ungdomar på kvällarna och spelade fågellåten och anordnade exkursioner. Då släppte jag fotboll och handboll (som jag gärna tittar på fortfarande). Det fanns också en lärare som drev på fågelskådandet, och tillsammans med Jörgen Israelsson, Elsy-Britt Schildt, Bo Nielsen och Lars Lundmark var vi ett litet gäng ungdomar som lärde oss om fåglar.

Hur kom du in på ringmärkning?

Det var nog Elsy-Britt som lurade in mig. Vi var i Kvismaren och ringmärkte sommaren 1973 första gången, och jag gjorde även min prao på Hammaröns fågelstation samma år. Sommaren 1974 var jag i Kvismaren igen, och då Janne Petersson fick höra att jag skulle ansvara för ringmärkningen på Hammarö några veckor hösten 1974 såg han till att drillar mig stenhårt.

Sedan pluggade du i Lund och flyttade till Skåne i början av 1980-talet. Hur fortsatte du med ringmärkningen då?

Dels var jag med Ulf Lundvall i Löddeåns mynning och märkte, men jag var också i Flommen och jag hade också dessförinnan tillbringat tid på Ottenby. Några vårar märkte jag i Klagshamn, söder om Malmö, sen kom jag till Sote mosse i Trelleborg. 1995 fångade jag vattenpiplärkor på vintern vid stranden på Bingsmarken, och året efter började jag så smått fånga fåglar på ångarna innanför kustvägen där, för att 1999 sluta min märkning i Sote mosse och har helt fokuserat på Bingsmarken sedan dess.

Och nu bor du några hundra meter från märkplatsen?

Vi började söka aktivt efter ett boende i trakten i mitten av 1990-talet. Vi hade en enkel sommarstuga i Sote mosse men kände ändå att det fanns lite mer för familjen, inte minst stranden, i Bingsmarken. 1999 hittade vi huset (som jag hade spanat in några år tidigare) och slog till, tillsammans med mina föräldrar och min bror. Åren gick och jag köpte ut de andra och flyttade hit permanent 2012.

Du började resa till Kina tidigt, fascinerad av fågelsträcket vid Beidahe i östra Kina. Och helt plötsligt var du inblandad i ett större, SIDA-stött, ringmärkningsprojekt i Kina. Hur kom det sig?

Jag kontaktade ringmärkningscentralen i Beijing och frågade om jag kunde vara volontär vid ringmärkningen i Beidahe och fick positivt svar. När jag kom dit 2008 hade de samlat ringmärkare från 40 fågelstationer och förväntade sig att jag skulle ordna en workshop, om bl.a. äl-

Bo Petersson. Foto: Ulf Malm.

dersbestämning baserat på ruggning, vilket var ett eftersatt område bland kinesiska ringmärkare. Som tur var hade jag med dator och kunde hålla den improviserad med kort varsel samtidigt som jag fick delta i fältarbete. När jag kom hem såg jag sedan att man kunde söka pengar genom SIDA för en förstudie och tillsammans med Ringmärkningscentralen, Ottenby och Falsterbo gjorde vi det och det resulterade i ett ännu större projekt något år senare som också utmynnade i ringmärkarbibeln *Ageing and Sexing of Migratory East Asian Passerines* med text på både kinesiska och engelska.

Du har ju också varit reseledare för AviFauna under närmre 25 år. Det började med en resa till Spanien 1991 och slutade med Kina 2010. Du har dessutom rest mycket och även ringmärkt i Israel. Berätta om någon höjdpunkt från dina olika typer av skådnning. Vi börjar med fina reseupplevelser.

Dels hittade jag en skedsnäppa på de oändliga tidvattenstränderna utanför Happy Island när jag guidade och kunde visa resedeltagarna den. Men även när jag hittade Kinas fem första fynd av sakhalinsångare var det väldigt stort för mig. Nu ses arten mera regelbundet, men det här var innan man visste så mycket om vilka arter som sträckte förbi längs Gula Havets kust.

Och din egen ringmärkning i Sverige?

Det måste nog vara träskångaren i Bingsmarken 2008. Jag kände direkt när jag tog den ur nätet att det var en träsk, en art jag förstas ringmärkt mycket i Kina. Kaveldunsångaren häromåret i all ära, men träskångaren är en speciell art för mig. Blåstjärten vi tog en väldigt mager dag i Bingsmarken var också mycket minnesvärd. Så det var nog tre av mina höjdpunkter.

Och en fin upplevelse som skådare?

Det blir i anslutning till ringmärkning, även om vi inte märkte den. En morgon när jag satte upp näten i Sote mosse, hörde jag en gyllensparv sjunga. Det är många saker som gör att den sticker ut, dels är arten extremt ovanlig, dels är den östlig och dels är sången väldigt speciell och fin.

Nu låter det som att du är yrkesskådare, men så är det inte riktigt. Du är pappa till två barn och du har haft en omfattande yrkeskarriär också.

Ja, jag har precis pensionerat mig från Försäkringskassan och Riksförsäkringsverket, där jag arbetat i olika ledande befattningar. Mina söner är nu vuxna och utflugna, men jag har lyckats kombinera familj med ringmärkningen, just för att jag haft boende på Sote mosse och i Bingsmarken. De har ofta varit närvarande under mina ringmärkningsmorgnar. Kanske inte från gryningen i juli, men vi har kunnat ha familjeliv från de sista nätrundorna.

Hur kommer ringmärkningen att se ut om 30 år?

Jag tror att grundforskningen kommer vara kvar länge, det är ett viktigt verktyg i miljöövervakningen, speciellt på platser där långa serier av ringmärkning finns genom åren. Jag är övertygad om att det kommer att fortsätta då det är ett förhållandevis billigt sätt att miljöövervaka på. Jag tror inte loggar och annan ny teknik kommer att ta överhanden, i varje fall inte i miljöövervakningssyfte.

Vilka är utmaningarna för ringmärkningen idag?

Jag tror det handlar om bemanning och återväxt. Kanske inte på de stora fågelstationerna, utan mer i de privata projekt som finns lite här och var. Jag märker av det inte minst i Bingsmarken. När vi började hade jag ett gäng duktiga ungdomar i skolåldern som hjälpte till, sedan flyttade de iväg för karriärer, familj och vidare studier efter gymnasiet. Nu är vi alla omkring 60 år.

Vad gör du mest nu för tiden, skådar "fritt" eller ringmärker?

Jag ringmärker ju bara på hösten i Bingsmarken, så resten av året är skådnningen mer "fritt". Tidigare om åren var jag mycket i Kina, men nu skådar jag mest hemmavid, speciellt nöter jag vid Hörte på våren. Ibland åker jag på någon sällsynt fågel långt bort, men framför allt njuter jag av hemmamarkerna, och Skurups kommun. Förr om åren åkte jag till Öland både vår och höst, men det har jag slutat med nu. På hösten däremot tar ringmärkningen som sagt mycket tid, ofta 3–4 dagar i veckan från slutet av juli. Vi håller på, beroende på väder och gråsiskor, in i november.

INTERVJUAD AV
ERIK HIRSCHFELD

MEDLEMMARNA I SKOF KALLAS HÄRMED TILL ÅRSMÖTE LÖRDAGEN 8 MARS 2025

PLATS: Ekologihuset, Sölvegatan 37, Lund

SKÅNES ORNITOLOGISKA FÖRENING håller årsmöte lördagen 8 mars 2025.

Även i år kommer föreningen att ha ett medlemsmöte

med olika föredrag och möjlighet till mingel kl. 9.30 – 14.30.

Själva årsmötet avslutar dagen och äger rum kl. 13.30 – 14.30.

Dagordningen för årsmötet finns nedan.

Program för resten av dagen kommer att fastställas senare och anslås på SkOFs hemsida.

Dagen är öppen för alla, men själva årsmötet endast för medlemmar.

Årsmötet hålls i Ekologihuset, men kommer även att sändas digitalt via Zoom.

För att säkerställa röstlängd vid eventuell röstning under mötet måste föranmälan om digitalt deltagande skickas till skofmail@gmail.com senast 2 mars.

Alla som har anmält sig till digitalt deltagande får därefter en zoom-länk som gäller endast för årsmötet. Resten av programmet kan bara följas fysiskt i Ekologihuset.

Dagordning

- a) val av ordförande, sekreterare, två justerare och rösträknare vid mötet,
- b) frågan om mötet blivit utlyst i behörig ordning,
- c) upprättande och godkännande av röstlängd,
- d) framläggande av årsredovisning och revisionsberättelse,
- e) beslut om fastställande av resultaträkning och balansräkning samt fördelning av föreningens resultat,
- f) beslut om ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter avseende det verksamhetsår som årsredovisningen avser,
- g) val av ordförande,
- h) beslut om antal ledamöter i styrelsen,
- i) val av övriga styrelseledamöter,
- j) val av revisorer och ersättare,
- k) val av valberedning,
- l) val av föreningens firmatecknare,
- m) fastställande av verksamhetsplan,
- n) fastställande av medlemsavgifter för nästkommande kalenderår,
- o) andra ärenden som efter behandling i styrelsen föreläggs årsmötet,
- p) inkomna motioner med yttrande från styrelsen samt
- q) övriga frågor.

Föreningen bjuder på fika innan mötet startar. Det kommer att vara en paus då lunch (vegetarisk pasta från italiensk restaurang) serveras till självkostnadspris till dem som anmält sig senast 2 mars på <https://forms.gle/LNggJmq92g5ctmKD7>, alternativt via QR-koden nedan eller till skofmail@gmail.com.

Nytt från SkOFs styrelse

Sedan sist har vi haft två styrelsemöten samt tillsammans med BirdLife Sverige och Vellinge kommun genomfört ännu en Falsterbo Bird Show. Den senare hoppas vi var till glädje för besökarna. Utöver alla arrangemang var det ju god tillströmning med fågel, åtminstone under lördagen.

Under styrelsemötena har vi bland annat diskuterat framtagande av en ny logga för SkOF. Den nya loggan föreslås bli rektangulär och mallen är klar. Den stora frågan är om vi ska behålla gässen eller om vi ska ersätta dem med en flygande glada. Denna fråga låter vi årsmötet 2025 ta ställning till. Förslagen kommer att presenteras före årsmötet.

Vi har också diskuterat framtiden för årsboken *Fåglar i Skåne* (FiSk). Eftersom vi har noterat ett minskande intresse under senare år och att framtagandet av skriften är kostbar, beslutades att vi från och med nästa år inte kommer att ge ut en "pappers-Fisk". Istället kommer Fågelrapporten och övrigt innehåll att ges ut digitalt på SkOFs hemsida och sammanfattningsvis i *Anser*. Mer om detta senare.

Förberedelserna med att omforma Falsterbo Fågelstation till en stiftelse är i det närmaste klara och om allt går i lås beräknas skiftet ske vid årsskiftet.

Under senaste styrelsemötet var Dan Hammarlund från valberedningen inbjuden. Det kommer att ske några förändringar i styrelsen vid nästa årsmöte och diskussioner om detta fördes med Dan. Om någon har tips om kandidater på nya styrelseledamöter eller själv är intresserad av att engagera sig och hjälpa SkOF som styrelseledamot är ni välkomna att kontakta Dan på adressen dan.hammarlund@geol.lu.se

För övrigt löper arbetet på genom kommittéerna. Skogsgruppen är synnerligen aktiv och Forsknings- och Fågelskyddskommittén förbereder årets novembermöte, dit kommunornitologer och lokalklubbar inbjuds. Programkommittén arbetar med vårprogrammet och kommande årsmöte och Ola Svensson kämpar på med ungdomsgruppen. För att nämna något.

SKOFs STYRELSE

2024 års Gåsapris till Eva och Lars

Under Falsterbo Bird Show hedrades Eva Engberg och Lars Sundlöf med var sitt Gåsapris. Båda lämnade SkOFs styrelse i våras efter många förtjänstfulla år och det kändes rätt att uppmärksamma dem under just Bird-Showen – slitvargar ska vi vara rädda om!

Motiveringen lød: "För mångåriga insatser för fåglarna, SkOF och inte minst Falsterbo Bird Show – allt utfört med största omsorg och plikt känsla". SkOF önskar Eva och Lars allt gott framöver.

SKOFs STYRELSE

Foto: Helen von Holtzen.

Falsterbo Fågelstation

Andra halvåret 2024

Hösten 2024 var Falsterbo återigen skådeplatsen för systematisk miljöövervakning i regi av Falsterbo Fågelstation. Ringmärkningen genomfördes för den 45:e säsongen i rad med standardiserad ringmärkning. Denna bedrevs som tidigare på två platser: Fyrträdgården (21 juli – 10 november) och i Flommens vassar (21 juli – 30 september). På sträckräkningssidan genomfördes den 52:a säsongen i rad med observationer från Nabben (1 augusti – 20 november).

Ringmärkningen

Fyren

Förväntningarna var lågt ställda inför säsongensstarten efter vårens delvis oroväckande resultat där framför allt rödhake uteblev. Under sommaren kom det dessutom uppgifter om att en annan stadig

gäst i protokollet, blåmes, hade en svag häckningssäsong i delar av Skåne. Med två av "stamgästerna" decimerade, var inte höga siffror att vänta. Så blev det också. Säsongen 2024 blev den tredje svagaste hösten (efter 1995 och 2009) under alla år med endast 6 786 märkta fåglar.

Ormvråk ringmärkt i fyrträdgården 3 november. Foto: Amandine Doré.

Dessa tre höstar bildar en egen liten bottengrupp, då de är de enda åren med färre än 7 000 märkta fåglar.

Antalet arter blev mindre än normalt med 52. Detta trots att ett par sällan märkta arter ringmärktes i år. Morkulla märktes senast 1996, och höstens fågel var blott den fjärde någonsin på hösten. Ormvråk är som bekant inte ovanlig över fyrträdgården. I densamma är de dock rara och ännu mer så i näten. Den som ringmärktes 3 november var följaktligen endast den åttonde någonsin i Fyrträdgården, alla på hösten. Förvisso märktes även en taigasångare, men de är närmast triviala med sina 30 märkta, jämfört med dessa tidigare nämnda.

Rödhake blev trots farhågorna den art som märktes mest med 1 720 fåglar. Detta motsvarar 71 % jämfört med en normalsäsong och hade varit alarmerande om inte våren nu hade varit ännu mycket svagare. Med den svaga våren som bakgrund ser vi stället på höstens resultat med viss förtröstan. Med en normal vinter kanske de är tillbaka med ungefär normala siffror redan nästa år.

Ytterligare en art med svagt resultat var inte oväntat lövsångare, som minskar år från år. Endast 187 märktes, vilket är 40 % av ett normalt år sett till de senaste tio åren. Jämfört med snittet över alla år är det endast 20 %.

Carolina ringmärker höstens enda morkulla 2 november. Foto: Amandine Doré.

Denna gräshoppsångare ringmärktes i Flommen 7 augusti. Foto: Amandine Doré.

Lyckligtvis finns det även positiva trender. Två snabbklättrare i protokollen visade även i år goda resultat. Brandkronad kungsfågel märktes det 36 utav, jämfört med tioårsmedeltalet som ligger på 24. Gransångare gick även bra med 773 märkta. Denna summa tog gransångare till den fjärde mest märkta arten, efter rödhake (1 720), kungsfågel (1 472) och gärdsmyg (901).

Flommen

Total ringmärktes 2 863 fåglar av 43 arter fångade i Flommens vassar mellan de 21 juli och 30 september. Antalet är under medelvärdet de senaste tio åren (3 267), och även det lägsta de senaste tio åren, undantaget 2019. De tre *Acrocephalus*-arterna som är huvudmålet med ringmärkningen i Flommen gav en splittrad bild. Kärrsångare märktes i sällan skådade mängder (166). Detta är endast tio

fåglar under den högsta summan genom alla tider, 176 nådd 1985. Redan första dagen på säsongen i år märktes det signifikanta antal av *Acrocephalus*-arterna. Bland dessa var 16 kärrsångare. Kanske börjar de flytta tidigare numera? Vi kanske delvis missade tåget i år. Varken rör- eller sävsångare nådde sitt tioårsmedeltal. De kom in på index 81 respektive 88. Det tycks inte finnas något samband mellan bra år för kärrsångare och dess två släktingar, så sett ur det perspektivet är denna säsong normal. Förutom kärrsångare var det ytterligare tre arter som visade klart högre siffror än normalt detta år: ladusvala (403, tredje bästa säsongen genom tiderna), gransångare (277, tredje bästa säsongen genom tiderna), samt gärdsmyg (136, delad nionde plats genom alla år). Tyvärr märktes ingen citronärta i år, så sviten blev kort (två år i rad). Några arter fångades dock i enstaka exemplar,

bland dem småfläckig sumphöna, skogssnäppa, blåhake samt vassångare.

Övrig märkning

Detta är ringmärkning som görs utanför det standardiserade programmet, främst på hösten, antingen med nät (och ljud) inriktad på speciella arter (till exempel vadare, ugglor, med flera), eller med lampa och håv. Detta görs för att ringmärka arter som inte nås av det standardiserade programmet, och eller, är svåra att få utan riktade aktiviteter. När detta skrivs är troligtvis inte all övrig märkning för året gjord, så siffrorna här är preliminära. Då arbetsdagarna inte varit så betungande har ugglemärkning provats under ett antal kvällar. Även om ingen natt kommer i närheten av 19 oktober 2022, så har 35 hornugglor och tre jordugglor märkts. Allt som allt har 96 fåglar märkts som övrig märkning.

Carolina visar upp en ringmärkt hornuggla 19 oktober. Foto: Amandine Doré.

Projekt

Under senhösten har vi samverkat med Arne Hegemann kring ett projekt gällande koltrast. Det är en spännande art. De finns här året om samtidigt som de också flyttar. Vi har därför monterat sändare på 50 koltrastar under hösten i samband med vår standardiserade märkning. Dessa sändare kan läsas av på avstånd och redan nu börjar en del resultat trilla in, men vi återkommer till dessa längre fram.

Under hösten har vi haft ett antal volontärer och besökare på plats. Detta har sammantaget resulterat i en stor utbildningsinsats. Många har getts möjlighet att lära sig grunderna i ringmärkningsarbete.

Sträckräkningen

Årets totalsumma för sträckande fåglar i Falsterbo blir den klart lägsta sedan 2018. I skrivande stund har 2 548 000 fåglar räknats in.

Under nästan hela september och första dekaderna i oktober blåste vindar från öst eller norr, vilket medförde låg koncentration av fåglar till Falsterbo. Endast 708 000 bergfink räknades totalt och andelen bergfink här var högre än normalt på grund av sen sträcktopp. De två talrika arterna ringduva (nästan 629 000) och vitkindad gås (370 000) har dock räknats i höga antal.

Av rovfåglarna noterades ängshök, stäpphök, röd glada, brun glada, havsörn och blå kärrhök alla i antal över medel. Minst sju olika mindre skrikörnar sågs också under hösten, samt en större skrikörn.

Pilgrimsfalken hade också ett relativt dåligt år, för tredje året i rad och det är uppenbart att arten drabbats av fågelinfluensan.

Arterna prutgås, bläsgås, ägretthäger, gråhäger, trana, skrattmå, fiskmå, fisk/silvertärna, kaja, trädlärka, sånglärka, gulär, trädpiplärka, ängspi-plärka, stare, vinterhämling, steglits och sävsparv räknades alla i höga antal under hösten.

Då och då dyker det upp något alldeles speciellt. En brunsula passerade Nabben 25 september.
Foto: Måns Karlsson.

Arter som minskat kraftigt långsiktigt och också hade ett dåligt 2024 var duvhök, fjällvråk, hussvala, gråkråka och grönfink. Dessutom räknades låga antal för de flesta arter vadare och sparvhök. Fåtaliga och ovanliga häckare som fältpiplärka, rosenfink, rödstrupig piplärka, berglärka och pungmes noterades alla i färre antal än normalt – dessutom uteblev lappspärv helt och hållet.

I princip inga rörelser av invasionsarter har nått Falsterbo under hösten. Björktrast, domherre, korsnäbbar och gråsiska har sträckt i mycket låga antal och siden-svans har uteblivit helt.

Årets i särklass största överraskning var den unga brunsula som Tomas Svensson upptäckte 25 september (Se sidan 68). Andra ovanliga arter som passerade under hösten var bl.a. skedstork, citronärla, rosenstare (2), vitvingad tärna, härfågel, sibirisk piplärka och dvärgspärv (5).

(Mattias Ullman)

Publik verksamhet

Fyrbrinken

Andra året "efter P-G" har genomförts på fyrbrinken. Den har varit öppen varje lördag och söndag i september och oktober. P-G gjorde själv ett par gästframträdanden och de regelbundna besökarna har kunnat glädjas åt ytterligare fyra olika guider under hösten. Det är mycket uppskattat både bland återkommande besökare och nya dito. Sissel Sjöberg gjorde dessutom något spontant gästframträdande, då hon berättade om de allra nyaste rönen inom flyttfågelforskningen. I år var dessutom vädret betydligt bättre än i fjol. Falsterbo bjöd på flera underbara dagar långt in i oktober med mycket fågel i rörelse.

Fyrshopen

Fyrshopen har varit öppen under samtliga veckoslut under hösten. Nytt är att vi erbjuder "Fyrbestigning". Det är populärt bland framför allt icke skådande besökare

Guidning på fyrbrinken. En ung, nyligen ringmärkt sparvhökshane visas upp. Foto: Mikael Arinder.

och ger ett välkommet tillskott till stationens kassa. Något oväntat har inte fågel-fotograferna upptäckt denna nya vinkel än.

Guidningar

Som vanligt har ett stort antal besökare gästat oss under hösten. Vi har guidat drygt 1 500 personer fördelat på 67 grupper.

Ringmärkningskurser

Under överinseende av Ola Svensson har två ringmärkningskurser genomförts under hösten. I augusti hölls en ringmärkningskurs för ungdomar. Den var fullbokad och blev mycket lyckad. Senare under hösten hölls en minikurs för intresserade vuxna som ville prova på detta med ringmärkning. Även den genomfördes med bravur och resulterade i ett antal nöjda deltagare.

Bidragsgivare

Under året har ekonomiskt stöd erhållits från Vellinge kommun, Studieförbundet,

Stiftelsen Lunds Djurskyddsfond, Crafoordska stiftelsen, Lions Höllviken, och Alvins Fond. Naturvårdsverket finansierar sträckräkningen och delar av ringmärkningen. Dessutom tackas alla spontangivare och speciellt de återkommande givarna som har stående överföringar till stationen. Slutligen tackas de som bidrar med sin tid och sitt engagemang som volontärer.

Tack

Vid Fyren och i Flommen har följande personer deltagit i verksamheten: Holly Marie Garrod, Amandine Doré, Per Andell, Tim Micallef, Damon Groot, Martin Svensson, Carolina González Sastre, Sophie Ehn-bom, Alex Turnbull, Jesse van Lon, Gustav Persson, Arne Hegemann, Stephen Menzie, Janne Dahlén, Henrik Waldenström, Vincent Bengtsson, Göran Pattersson, samt P-G Bentz. Dessutom har vi haft ett antal besökande ringmärkare och volontärer. Tack till dem alla!

Organisationsförändringar

Som tidigare nämnts i *Anser* så avser SkOF att ombilda Falsterbo Fågelstation till en stiftelse. Detta arbete går framåt. Alla beslut är tagna och all nödvändig dokumentation är inskickad till Länsstyrelsen Skåne för beslut. Stationens personal är uppsagd, då den framtida arbetsgivaren blir Stiftelsen i stället för som nu Skånes Ornitologiska Förening. Förhoppningen är att de byråkratiska kvarnarna har malt färdigt vid årsskiftet och att den nya organisationen kan börja rulla under 2025.

MAGNUS GRYLLE
STATIONSCHEF

Viktigt!

Årsavgiften för 2025

Precis som ifjor kommer årsavgiften för medlemskap i SkOF 2025 att skickas ut av BirdLife Sverige.

Det är mycket viktigt att betalning sker till det konto som anges i utskicket. Ifjor gick flera betalningar till SkOFs bankgironummer (förmodligen av gammal vana) och det skapade problem för oss rent administrativt. Så snälla, betala enligt besked i utskicket från BirdLife!

STYRELSEN

Gambia och Senegal

29 november – 14 december 2025

Vi kommer att uppleva närmare 300 fågelarter, bl.a. flera arter kungsfiskare och biätare samt krokodilväktare, afrikansk tigerhäger och många arter rovfåglar.

Längs kusten ser vi stora mängder tärnor, vadare och hägrar.

En av resans höjdpunkter är skådespelet när närmare 6 000 saxstjärtsglador går till övernattnig.

Scanbird

Saxstjärtsglada

Hämta program och anmälan:

www.skof.se eller www.scanbird.com

Teknisk arrangör och kontakt:

Scanbird ApS

Telefon (+45) 234 234 04

Hemsida: www.scanbird.com

Mail: scanbird@scanbird.com

Reseledare: Björn Malmhagen

Pris: 43 000 kr

(Enkelrumstillägg: 3 500 kr)

I priset ingår:

Flyg från Köpenhamn, transport under hela resan, del i dubbelrum på hotell.

All mat och inhemsk fågelguide ingår också.

SkOFs styrelse

Mikael Arinder, ordförande
John Kvarnbäck, vice ordf.
Bengt Hansson, sekreterare
Hans Cronert, vice sekr.
Kenneth Bengtsson
Arne Hegemann
Helen von Holten
Rachel Muheim
Arne Ohlsson
Ola Svensson
Tomas Svensson
Nils Waldemarsson

Kävlinge – 0761 01 57 32 – mikael.arinder@telia.com
Kivik – 0722 35 53 47 – jkvarn@gmail.com
Sösåla – 0709 91 68 96 – bhn.sosdala@gmail.com
Kristianstad – 0708 77 77 35 – hans.cronert@gmail.com
Arlöv – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Lund – 0729 96 58 03 – arne.hegemann.skof@gmail.com
Höllviken – 0708 80 77 30 – helen@vonholten.se
Torna Hällestad – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Lund – 0702 17 92 90 – arneohlsson51@gmail.com
Bromölla – 0708 43 43 31 – olasvensson@live.se
Limhamn – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Bromölla – 0706 52 63 11 – nils.waldemarsson1948@gmail.com

SkOFs kommittéer (kontaktpersoner)

Anser-redaktionen: Kenneth Bengtsson – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Falsterbo Bird Show: Björn Malmhagen – 0703 33 94 99 – malmhagen@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Verkställande kommitté: Björn Malmhagen – 0703 33 94 99 – malmhagen@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Forskningskommitté: Rachel Muheim – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Forsknings- & fågelskyddskommittén: Martin Green – 0708 13 49 75 – martin.green@biol.lu.se
PR-kommittén: P-G Bentz – 0708 56 19 00 – pgb@sturnus.se
Programkommittén: Eva Engberg – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Rapportkommittén: Tomas Svensson – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Skogskommittén: Per Muhr – 0723 24 21 33 – paemuhr@gmail.com
Storkprojektet: Petter Albinson – 0709 98 02 25 – info@storkprojektet.se

SkOFs hemsida

www.skof.se

Webmaster: Mikael Arinder – mikael.arinder@telia.com

Kontakta SkOF

Medlemsfrågor och adressändringar:
medlem@birdlife.se

Övriga föreningsfrågor:
skofmail@gmail.com – 0736 25 42 56

Fågelskydd Spillepeng: 0702 66 14 66

POSTTIDNING

B

ANSER

Falsterbo fyr, Fyrvägen 35

239 40 FALSTERBO

Vid adressändring – v.g. ange medlemsnumret som står på etiketten!

MIX

Pepper | Bidrar till
ansvarfullt skogsbruk
FSC® C074394